

ARKIVVERKET
RIKSARKIVET

Samdok

samla samfunnsdokumentasjon

DELPROSJEKT
Privatarkiv

Vedlegg til

”En helhetlig samfunnshukommelse”

SAMDOK – samla samfunnsdokumentasjon

Bakgrunnen for opprettelsen av SAMDOK-satsingen ble beskrevet i Gunnar Urtegaards notat Arkivmeldingen: Helhetlig samfunnsdokumentasjon¹. Her sto:

Bakgrunn.

Riksarkivar Ivar Fønnes har i notat datert 09.01.2013 understreket at målet for arkivpolitikken slik den trekkes opp i arkivmeldingen er en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Arkiver fra statlig, kommunal og privat sektor utfyller hverandre og dokumenterer samfunnet fra ulike vinkler og ståsteder. Det er i denne sammenhengen påpekt at *privat sektor* er klart underrepresentert i forhold til de to andre. Videre framgår det at det også i *kommunal sektor* er store mangler når det gjelder bevaring og tilgjengeliggjøring av arkiver, bl.a. synliggjort i Riksrevisjonens rapport fra 2010. For alle sektorer er det store utfordringer knyttet til behandling av *digitalt skapt arkivmateriale*, både i arkivdanningsfasen (jf. e-forvaltning) og når det gjelder bevaring på kort og lang sikt samt tilgjengeliggjøring. Likeledes er det en utfordring for hele arkivområdet å utnytte de muligheter som ligger i *digital tilgjengeliggjøring og formidling av papirbasert arkivmateriale*.

På flere av disse områdene er Riksarkivaren tillagt nasjonale oppgaver som pådriver og koordinator i et bredt samarbeid innenfor hele arkivsektoren. Arkivmeldingen legger grunnlaget for en ny giv i arkivarbeidet, og vi må utnytte disse mulighetene gjennom en offensiv tilnærming til den rollen vi er tillagt. Bare på den måten kan vi vise arkivsektoren utenfor Arkivverket at vi er i stand til å ta ledelsen i et målrettet arbeid mot nye nasjonale mål.

Dette notatet drøfter en del aktuelle samarbeidsområder der det kan være naturlig at riksarkivaren etablerer et nært samarbeid med kommunal sektor. Notatet skisserer og et par hovedgrep som må til for å få tyngde og fremdrift i arbeidet. Det er viktig å komme raskt i gang og med dette oppdraget og på en måte som sender et tydelig signal om sterk og målrettet satsing med basis i arkivmeldingen.

Notatet har tre fokusområder:

- Privatarkiver
- Kommunale arkiver
- Elforvaltning og arkivdanning

Undertegnende fikk i oppdrag å lage et notat om punkt 1 og 2 til TLG den 21.1. Sett fra kommunal arkivsektor henger disse områdene tett sammen. Det er i stor grad de samme institusjonene en må samarbeide med på flere av disse områdene. Jeg har derfor valgt å ta med punkt 3 om e-arkiv også i dette notatet. Det gir et mer komplett bilde av utfordringene og mulighetene som ligger i det utvidete oppdraget til Riksarkivaren. Det gir og et mer komplett bilde av hvilke områder det er behov for et nærmere samarbeid mellom arkivverket og arkivsektoren utenfor. Det er et tydelig oppdrag i arkivmeldingen.

Hovedgrep

¹ Se Arkivmeldingen: Helhetlig samfunnsdokumentasjon, Gunnar Urtegaard, s. 1 – 13, identifisert på internett 12122014, <http://samdokdotcom.files.wordpress.com/2013/10/urtegaard-jan-2013-arkivmeldingen-helhetlig-samfunnsdokumentasjon.pdf>

For å styrke samarbeidet med kommunal sektor bør Riksarkivaren etablere 3 prosjekt våren 2013. Privatarkiv, kommunale arkiver og elforvaltning. Det vert tilsatt prosjektledere i full tid på hvert prosjekt og prosjektene koordineres av en intern gruppe i Riksarkivet ledet av en avdelingsdirektør. Hvert prosjekt får likevel et eget løp, egne mandater og enge samarbeidspartnere med mer.

For privatarkivfeltet ble det beskrevet slik:

Privatarkiver

Arkivmeldingen understreker at målet for arkivpolitikken er en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Arkiver fra statlig, kommunal og privat sektor utfyller hverandre og dokumenterer samfunnet fra ulike vinkler og ståsteder. Det er i denne sammenhengen påpekt at *privat sektor* er klart underrepresentert i forhold til de to andre.

Når det gjelder privatarkiv så er Riksarkivaren tildelt to konkrete oppgaver (side 87f og side 110):

- Konkretisere nivået for bevaring av privatarkiv i Norge, dvs. avklare hva som skal til for at arkiv fra privat sektor skal være tilfredsstillende representert i en helhetlig samfunnsdokumentasjon.
- På grunnlag av dette utarbeide en ny strategi for privatarkivarbeidet i Norge.

Begge deler skal skje i et nært samspill med andre aktører på området. Første kulepunkt bør være en grundig utredning som vil være krevende og ta tid. Desto viktigere er det at den kommer i gang raskt, og at vi signaliserer utad at vi er klar til å starte opp innen rimelig kort tid.

I dette notatet forsøker vi å peke på en del spørsmål som en slik utredning må se nærmere på. Notatet er på ingen måte utfyllende og lister bare opp oppgaver, og går i liten grad inn på aktuelle løsninger. Løsninger må søkes gjennom utredningen. Notatet peker og på ressursbehov og på mulige løsninger når det gjelder organisering av arbeidet.

Notatet legger vekt på utredningen. Utredningen må sees på som en prosess der en også vurderer å løse oppgaver og utfordringer løpende i samarbeid med utredningsgruppen og sektoren. Det er viktig at ikke de praktiske tiltakene blir utsatt. På flere områder blir det også påpekt behov som Riksarkivet har til vurdering og løsninger kan komme.

Ellen Røsjø ble tilsatt fra oktober 2013 for å lede dette arbeidet. Det ble nedsatt en bredt sammensatt strategigruppe som skulle gi retning til arbeidet.

Strategigruppe (10/2013-2014):

Kulturrådet: Ranveig Gausdal, fra 1.10.2014 Eli Solberg

Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP): Cecilie Lintoft

Norsk arkivråd (NA): Ellen Konstad, fra 1.4.2014 Anja Jergel Vestvold

Kommunearkivinstusjon, IKA Møre og Romsdal: Arnt Ola Fidjestøl

Kommunenenes sentralforbund (KS): Kari Remseth (vara: Astrid Øksenvåg)

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek: Frank Meyer

Statsarkivet i Stavanger: Torkel Thime

Riksarkivet: Ellen Røsjø (prosjektleder), Vidar Øverland, Sigrun Rasmussen

Mandat

Felles metodikk for bestands - og samfunnsanalyse

Metodikken skal bli en viktig redskap i arbeidet med bevaringsplaner på nasjonalt og regionalt (fylkesvis) nivå.

Samfunnsoppdrag:

Mandatet for Arkivverkets arbeid med privatarkiver er formulert i arkivlovens kapittel III, § 13, som pålegger Riksarkivaren å holde oversyn over verneverdige privatarkiver og føre register over privatarkiver som er tatt vare på av offentlige og private oppbevaringsinstitusjoner.

Arkivloven ga Riksarkivaren fullmakt til å gi retningslinjer for arbeidet med privatarkiver. Retningslinjene gjelder for Arkivverkets institusjoner, andre offentlige organer som arbeider med å ta vare på privatarkiver samt for private institusjoner som arbeider med arkiv og mottar offentlig tilskudd til dette arbeidet.

Retningslinjene skisserer et landsdekkende system for bevaring av privatarkiver, basert på arbeidsdeling mellom depotinstitusjonene. På alle nivåer anbefaler retningslinjene at det utarbeides bevaringspolitikk og bevaringsplaner.

Arkivmeldingen, Meld. St. 7 (2012-2013), sier at det er behov for en planmessig og systematisk vurdering av hvilke private arkiver som skal representere privat sektor innenfor rammen av en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Som oppfølging av dette, bør en utvikle en felles metodikk for bestandsanalyse og samfunnsanalyse.

Arbeidsgruppens mandat:

Det skal etableres en arbeidsgruppe med bred representasjon fra forskjellige arkivfaglige miljøer. Arbeidsgruppen skal utarbeide utkast til en felles metodikk for bestandsanalyse og for samfunnsanalyse som bør inngå i videre arbeid med bevaringsplaner på ulike nivåer og områder.

Oppgaver og fremdrift:

- Metodikk for bestandsanalyse fremlegges i løpet av første halvår 2014. Det avholdes en ”workshop-samling”.
- Metodikk for samfunnsanalyse og bevaringsplan fremlegges i løpet av annet halvår 2014. Det avholdes en ”workshop-samling”.
- Det velges ut to fylker for utprøving av denne metoden i et pilotprosjekt (Fylkene velges ut av Riksarkivaren i samråd med Norsk Kulturråd).

Formålet med en bevaringsplan er å motvirke at bevaringsarbeidet skjer tilfeldig og uten sammenheng, og å sikre at arkiver etter viktig virksomhet ikke blir oversett. Felles metodikk i arbeidet med bevaringsplaner vil være et viktig verktøy for sikring av helhetlig samfunnsdokumentasjon. En bevaringsplan vil også legge til rette for en bedre disponering av tilgjengelige ressurser.

Bevaringsplanen bygger på etablerte hovedlinjer og prinsipper for den enkelte institusjons bevaringsarbeid, slik de er nedfelt i institusjonens bevaringspolitikk. Den bygger også på samarbeidsavtaler og samhandlingsplaner mellom institusjoner lokalt, regionalt og nasjonalt.

Mandat

Bedriftsarkiver:

Det skal utarbeides forslag til ulike tiltak som kan føre til at det blir bevart flere viktige bedriftsarkiver i Norge lokalt, regionalt og nasjonalt samt at kvaliteten på de arkivene som bevares blir bedre.

Arkivmeldingen, Meld. St. 7 (2012-2013) understreker at målet for arkivpolitikken er en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Arkiver fra statlig, kommunal og privat sektor utfyller hverandre og dokumenterer samfunnet fra ulike vinkler og ståsteder. Meldingen peker på at privat sektor er klart underrepresentert i forhold til de to andre sektorene. Det er et særskilt behov for å styrke bevaringsarbeidet i forhold til bedriftsarkivene.

Arbeidsgruppens mandat:

Det skal etableres en arbeidsgruppe med bred representasjon fra forskjellige fagmiljøer:

- Arbeidsgruppen skal utarbeide en statusrapport for arbeidet med bedriftsarkiver. I dette arbeidet skal en samarbeide med gruppen som utvikler metodikk for bestands- og samfunnsanalyse.
- Arbeidsgruppen skal kartlegge hvilke tilnæringsmodeller som har vært og blir benyttet i Norge når det gjelder arbeidet med bedriftsarkiver, institusjoner med et geografisk ansvar, tematisk ansvar, sektorvis tilnærming og andre aktuelle modeller og erfaringer fra et utvalg av andre land.
- Arbeidsgruppen skal også se på ulike løsninger som har vært benyttet og blir benyttet når det gjelder økonomiske ressurser til arbeidet med bedriftsarkiver og komme med forslag og strategier og behov fremover.
- Det skal videre fremmes forslag til ulike løsningsmodeller med hensyn til bevaringsløsninger og oppbevaringsinstitusjoner: (Regional forankring eller sentrale løsninger, eksisterende depoter eller ny institusjon, jf. Centrum för näringslivshistoria i Stockholm).
- Arbeidsgruppen skal forsøke å få etablert samarbeid med NHO og evt. andre aktører med tilknytning til næringslivet, som bransjeorganisasjoner og til forskningsmiljøer som bruker bedriftsarkiver i sin forskning.
- Arbeidsgruppens forslag fremlegges innen 1. oktober 2014.

Vedlegg 4 Institusjoner med større samlinger privatarkiv (Arkivstatistikken 2013):

Nr.	Bevaringsinstitusjon	Bestand privatarkiv
1	Riksarkivet	15 263 hm.
2	Bergen byarkiv (med LAB)	9 145 hm.
3	Arbark	7 572 hm.
4	Statsarkivet i Stavanger	5 316 hm.
5	Arkiv i Nordland	4 718 hm.
6	Østfoldmuseene	4 330 hm.
7	Aust-Agder kulturhistoriske senter	3 313 hm.
8	Nasjonalbiblioteket	3 300 hm.
9	Statsarkivet i Kristiansand	2 516 hm.
10	Opplandsarkivet Maihaugen	2 400 hm.
11	Statsarkivet i Trondheim	2 200 hm.
12	Vestfoldmuseene, Vestfoldarkivet	2 128 hm.
13	Oslo byarkiv	2 000 hm.
14	Gudbrandsdalsmusea	(2012) 1 725 hm.
15	Statsarkivet i Tromsø	1 710 hm.
16	Misjonsarkivet	1 692 hm.
17	UB Trondheim, NTNU	1 552 hm.
18	Telemark museum	1 497 hm.
19	Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane	1 478 hm.
20	Hedmark fylkesmuseum	1 447 hm.
21	Bergen sjøfartsmuseum	1 280 hm.
22	Statsarkivet i Bergen	1 200 hm.
23	Norsk Vasskraft- og industrimuseum	1 110 hm.
24	Norsk industriarbeidermuseum	1 077 hm.
25	Norsk Folkemuseum	1 047 hm.
26	Statsarkivet i Oslo	974 hm.
27	Norsk Luthersk Misjonssamband	955 hm.
28	Mjøsmuseet (nå Anno museum)	950 hm.
29	Statsarkivet i Hamar	764 hm.
30	Museene i Sør-Trøndelag, MIST	721 hm.
31	Norsk Teknisk Museum	702 hm.
32	Museum Nord	700 hm.
33	Samisk arkiv	696 hm.
34	Museum Vest	660 hm.
35	Norsk Luftfartsmuseum	658 hm.
36	Norsk Maritimt Museum	641 hm.
37	UB Bergen	629 hm.
38	Statsarkivet i Kongsberg	611 hm.
39	Fylkesarkivet i Oppland	550 hm.
40	Museumssenteret i Hordaland	537 hm.

48 institusjoner har bevart en privatarkivbestand på 400 hyllemeter eller mer.

Totalt i Norge – er det løst anslått rundt 70-80, maks 100 årsverk til privatarkiv, mens det i arkivinstitusjonene totalt er ca 540 årsverk (årsverk i museums- og bibliotekdelen av statistikken er ikke oppgitt).

ER, 25.09.2014

Asta og arkivportalen som verktøy og ønsker om endringer på kort og litt lengre sikt

1. Rapport fra Asta (Søk på Institusjon) for forbedring av egne data. Nedlasting i csv, xml eller txt for videre bearbeiding i Excel eller andre verktøy. Disse feltene bør være med:

**Fylkenr Fylke Kommunenr Kommunenavn Depotinst Arkivid Arkivnavn Fra år Til år
Sted - arkiv Omfang i hm Ordningsgrad Plassering Innhold Aktørid Aktørnavn Fra år
Til år Aktørtype Næringskategori Org.kategori Forvaltningsnivå**

2. Rapport fra Arkivportalen for analyse av data for f eks et fylke. Nedlasting i csv, xml eller txt for videre bearbeiding i Excel eller andre verktøy. Disse feltene bør være med:

**Fylke Kommunenavn Depotinst Arkivid Arkivnavn Fra år Til år Sted - arkiv Omfang i
hm Ordningsgrad (Aktørid) Aktørnavn Fra år Til år Aktørtype Næringskategori
Org.kategori Forvaltningsnivå**

3. Rapport med aggregerte data basert på 2 som kan hentes rett inn i Excel. Jfr tabeller i Aust-Agder-rapporten. Disse feltene bør være med:

**Fylke Kommunenavn Depotinst Arkivid Arkivnavn (Fra år Til år) Sted – arkiv
(Omfang i hm Ordningsgrad) Aktørnavn (Fra år Til år) Aktørtype Næringskategori
Org.kategori Forvaltningsnivå**

Det som er satt i parentes er antakelig ikke nødvendig på dette nivået.

4. Endringer i inn-data i Asta som er nødvendige for at vi skal komme videre på kort og lengre sikt?

For så vidt er ingen endringer helt nødvendige for å komme videre.

- a) Det er mest maktpåliggende at visse felt blir **obligatoriske**, slik at metadatakvaliteten blir bedre og alle arkiv kan knyttes til land, fylke, kommune, virksomhet, nærings- og organisasjonskategori og forvaltningsnivå. Hvis institusjonsuttrekkene kunne brukes til å avdekke disse svakhetene, for så å systematisk fylle ut manglende informasjon på dette nivået, ville vi ha kommet svært mye lenger i datakvalitet og grunnlag for bestandsanalyser. Videre er det like avgjørende at alle bevaringsinstitusjoner tar i bruk Asta og får lagt inn data for arkivskaper og arkiv med de nevnte metadata. (Jf. høringsuttalelse til Standard)

- b) 8.8 Etniske minoriteter bør skifte navn til Minoritetsgrupper. Dette kan skje ved automatisk oppdatering i ny versjon av Asta og siden kjøres på arkivportalen når alle institusjoner er på ny Asta-versjon.
- c) Ved neste revisjon av Asta bør man endre kategorien: Fra år Til år (hovedtyngde)
- d) Ved neste revisjon av Asta bør man tilføye kategorien: kompletthet

For begge disse siste kan da den enkelte institusjon foreta en gjennomgang av alle sine arkiver for å få lagt inn rette data for nåværende bestand. Men det vil ta tid. Det kan bli ny standard for registrering og nyttig for framtidig analysearbeid i den enkelte institusjon og analyse på kommune, fylkesnivå og landsnivå. (Ta inn Stedsnavnregisteret i Asta sitt felt Område – som er fritekstfelt)

Kosmetisk endring i arkivportalen viktig for å synliggjøre sektorens tilgjengelighet:

Hengelåsen som brukes som symbol på arkivportalen virker svært lite imøtekommende for brukere, snarere som at alt er stengt og utilgjengelig. Det skilles heller ikke på om hele arkiv er klausulert eller kun ett dokument er det. Ikonet bør skiftes ut – for arkivfagets gode navn og ryktes skyld...

En idé er å ha to symboler:

- a) for offentlige arkiv bruke: § i en O (det er lovhemler som regulerer innsynet)
- b) for privatarkiv bruke: dato og signatur stilisert i en O – eller et bedre symbol for "avtale" . For privatarkiv bør det også være mulig å legge inn sjølve avtalen som regulerer bruken av arkivet.

På lengre sikt kan endringer av organisasjonskategoriene i Asta være nyttige, men de er ikke avgjørende på kort sikt.

International Classification of Non-Profit Organizations (ICNPO):

Det ville være gunstig med oppdatering av beskrivelsen av frivillige organisasjoner slik at denne blir i tråd med den internasjonale ICNPO-standarden som blant annet benyttes i frivillighetsregisteret.

<http://www.sivilsamfunn.no/Ressurser/Publikasjoner/Notater/2012-001>

<http://www.statcan.gc.ca/pub/13-015-x/2009000/sect13-eng.htm>

http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Samfunn_og_frivillighet/Hoeringer/Klassifikasjonsskiema_ICNPO-med_endringer.pdf

Vi skjønner det er en større jobb, men at muligheten til å kjøre en automatisert oppdatering av gamle klassifiseringer er til stede. Det er foretatt endringer i næringskategoriene for bedrifter tidligere på en slik måte.

Dagens hovedorganisasjonskategorier i Asta:

- 1 Jord, skog, fiske, fangst
- 2 Industri og håndverk
- 3 Handel
- 4 Bank og forsikring, transport og service
- 5 Arbeidsgiverorganisasjoner
- 6 Arbeidstaker- og yrkesorganisasjoner
- 7 Produktivitet og teknikk
- 8 Vitenskap, kultur, internasjonalt samarbeid
- 9 Humanitære og sosiale organisasjoner
- 10 Idrett, ungdoms- og fritidsorganisasjoner
- 11 Religiøse organisasjoner
- 12 Politiske partier og tilknyttede organisasjoner, politiske bevegelser og kampanjer
- 13 Uspesifisert

Ny internasjonal standard - hovedkategorier (ICNPO):

1. Kultur og rekreasjon	Group 1 Culture and recreation
2. Utdanning og forskning	Group 2 Education and research
3. Helse	Group 3 Health
4. Sosiale tjenester	Group 4 Social services
5. Natur- og miljøvern	Group 5 Environment
6. Bolig- og lokalmiljø	Group 6 Development and housing
7. Politiske- og interesseorganisasjoner	Group 7 Law, advocacy and politics
8. Legater og fremme av frivillighet
voluntarism promotion	Group 8 Philanthropic intermediaries and
9. Internasjonale organisasjoner	Group 9 International
10. Tros- og livssynsorganisasjoner	Group 10 Religion
11. Yrkes-, bransje- og fagforeninger
unions	Group 11 Business and professional associations,
12. Andre	Group 12 Not elsewhere classified

De gamle kategoriene i Asta 1-7 er så vidt vi kan skjønne alle slått sammen i 11 som kun er delt opp i næringslivs- og arbeidsgiverorganisasjoner (ny 11100) der alle næringsrelaterte gamle kategorier 1-5 går inn, yrkessammenslutninger (ny 11200) og arbeidstakerorganisasjoner (ny 11300).

Så er helse (ny 3) og sosiale tjenester (ny 4) blitt nye kategorier.

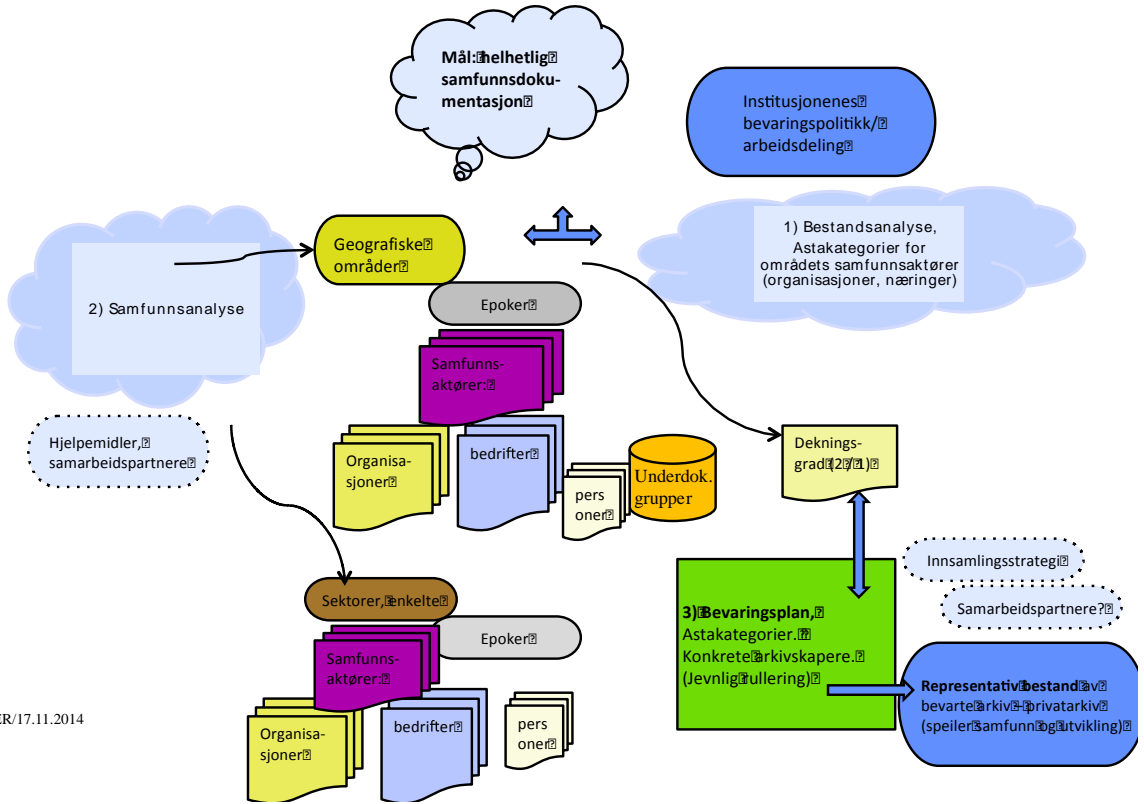
En helt ny kategori for legater og fremme av frivillighet (ny 8) er det også.

ICNPO-standard for organisasjoner bør antakelig legges til grunn ved en seinere revisjon av Asta.

Vedlegg 6

Bevaringsplan

ER/17.11.2014

Forslag til metodikk for bevaringsplaner

Formålet med en bevaringsplan er å motvirke at bevaringsarbeidet skjer tilfeldig og uten sammenheng, og å sikre at arkiver etter viktig virksomhet ikke blir oversett. En bevaringsplan vil også legge til rette for en bedre disponering av tilgjengelige ressurser.

En bevaringsplan bør inneholde informasjon om hva slags privatarkiver som er samlet inn, bevart og gjort tilgjengelig i den enkelte depotinstitusjon. Målet med bevaringsplanen er at den skal si noe om hva slags privatarkiv som bør prioriteres for å komme nærmere målet om helhetlig samfunnsdokumentasjon – lokalt, regionalt og nasjonalt.

Bevaringsplanen bør ta utgangspunkt i etablerte hovedlinjer og prinsipper for den enkelte institusjons bevaringsarbeid, slik de er nedfelt i **institusjonens bevaringspolitikk**. Den skal bygge på **samarbeidsavtaler og samhandlingsplaner** mellom institusjoner lokalt, regionalt og nasjonalt.

Bevaringspolitikk

Planmessig bevaring av privatarkiv forutsetter **arbeidsdeling** og at den enkelte depotinstitusjons arbeidsområde avgrenses og beskrives slik at det blir klargjort hvilke arkivskapere og arkiv den skal forholde seg til, både når det gjelder utvelgelsen av arkiv og oppbevaringen av dem.

Bevaringspolitikken er altså retningsgivende for hvilke arkivskapere og arkiv som skal kartlegges og vurderes, og dermed hvilke arkiv som eventuelt skal velges ut for bevaring. Det er nær sammenheng mellom bevaringspolitikk og arbeidsdeling og også en nær sammenheng mellom bevaringspolitikk og bevaringsplan.

Utvikling av bevaringsplan, del 1 Bestandsanalyse, bestandsoversikt

En bevaringsplan må ta utgangspunkt i en mest mulig presis kunnskap om eksisterende bestand, og forutsetter derfor en form for bestandsanalyse. Det viktigste redskapet for oppdatert informasjon om en institusjons bestand av privatarkiv er Asta. Det er også av denne grunn viktig at så mange som mulig benytter Asta som verktøy og samtidig påser at alle relevante registreringer man har kunnskap om legges inn. Ved å kombinere ulike søkekriterier i Asta, vil man så kunne få ut en bestandsoversikt som igjen kan gi oss god informasjon gjennom en nærmere analyse av bestanden.

Asta gjør det mulig å registrere arkiver og arkivskapere/aktører med koder for aktør-/arkivskapertyper (kategorier), næringsgrupper, organisasjonskategorier, samt aktør/arkivskaper- og arkivopplysninger. Næringskategoriene (bransjekategoriene) er basert på Statistisk sentralbyrås (SNB) standard for næringsgruppering (SN94). Organisasjonskategoriene er basert på inndelingen i publikasjonen "Norske organisasjoner". Bruken av nærings- og organisasjonskoder har først og fremst relevans for bedrifts- og organisasjonsarkivene.

Ved registrering i Asta er det viktig at følgende opplysninger registreres for hvert arkiv og for hver aktør/arkivskaper:

- Alle arkiver skal være knyttet til en aktør/arkivskaper
- Alle aktører/arkivskapere skal være knyttet til samfunnssektor og en aktørtype
- Alle aktører/arkivskapere skal være knyttet til et forvaltningsnivå
- Alle aktører/arkivskapere skal være knyttet til en næringskode og/eller organisasjonskode (såfremt aktøren/arkivskaperen ikke er en person, samling eller utvalg)
- Alle aktører/arkivskapere og arkiver skal være knyttet til et geografisk område
- Alle arkiver og aktører/arkivskapere skal ha ytterår
- Alle arkiver skal registreres med antall hm
- Alle arkiver skal være registrert i forhold til ordningsgrad (uordnet, grovordnet, ferdig ordnet)

Mange av personarkivene er forholdsvis små, og selv om det skulle være mulig (noen ganger er det ikke mulig) å kategorisere dem i forhold til bransje- og organisasjonskoder, har det ikke alltid vært hensiktsmessig å gjøre det. For å sette personarkiver inn på en bevaringsplan er det derfor nødvendig å ta utgangspunkt i den generelle bevaringspolitikken.

Hva ønsker man å få svar på gjennom en analyse av bestanden?

- Kategorier (aktørtyper), hvordan bestanden fordeler seg på de ulike kategoriene av privatarkiver. De viktigste er: Bedriftsarkiver, organisasjonsarkiver, institusjonsarkiver og personarkiver. (Enkelte institusjoner benytter flere kategorier som: Gårdsarkiver, legater og samlinger.)
- Nærings- og organisasjonskoder, hvordan arkivene fordeler seg på de forskjellige nærings- og organisasjonskodene. I Riksarkivet fant man det for bedrifts- eller næringslivsarkivene tilstrekkelig å benytte det øverste nivået for SSBs næringskoder (bransjekoder), men med unntak for industriarkivene der man gikk ett nivå ned.
- Geografisk tilhørighet
- Lokal, regional eller nasjonal (internasjonal) tilhørighet (forvaltningsnivå)
- Datering (Hvor ligger hovedtyngden av bestanden i tid?) I Riksarkivet benyttet man 5 hovedgrupper for datering: 1600-tallet, 1700-tallet, 1800-1880, 1880-1990 og 1990-d.d.
- Volum (mengde), dvs. det enkelte arkiv målt i antall hyllemeter
- Ordningsgrad, dvs. om arkivet er ordnet og katalogisert (fortrinnsvis i Asta).
- Kompletthet, dvs. en vurdering av hvor komplett det enkelte arkiv er. I Riksarkivets analyse benyttet vi 3 graderinger: K for komplett (tilnærmet komplett), U for ufullstendig og F for fragmentarisk. Dette er evt. en ny kategori man kan ønske i Asta

En vurdering av hvorvidt et arkiv er bevart komplett (tilnærmet komplett), ufullstendig eller fragmentarisk vil måtte gjøres ut fra en kvalifisert skjønnsvurdering. Svarene kan her ikke hentes ut fra systemet Asta.

Samdok-prosjektet har fått utviklet nyttige rapporter i arbeidet med bestandsanalyse og bevaringsplan:

- en rapport fra Asta (Søk på Institusjon) for forbedring av egne data som nedlastes i csv, xml eller txt for videre bearbeiding i Excel eller andre verktøy. Rapport med aggregerte data basert på dette kan hentes rett inn i Excel, men det krever konsulentbistand.
- en rapport fra Arkivportalen.no for analyse av data for f eks et fylke som nedlastes i csv, xml eller txt for videre bearbeiding i Excel eller andre verktøy der man kan analysere sin institusjons bestand, bevarte arkiv med relevans til et fylke eller en kommune eller arkiv bevart etter en organisasjonstype eller en sektor.
- en rapport med aggregerte data basert på rapporten fra Arkivportalen.no som kan hentes rett inn i Excel. Man kan her få illustrert typen arkiver f eks etter organisasjonstype, næringskategori i et område ved hjelp av diagrammer og lignende.

Utvikling av bevaringsplan, del 2 Samfunnsanalyse

Bestandsanalysen må anvendes både i forhold til et historisk blikk på samfunnet, for å fange opp viktige arkiver som ennå ikke er avlevert, og den må holdes opp mot arkivdanning i dagens samfunn og dokumentasjonsbehov. Med disse referansene vil bestandsoversikten kunne gi et grunnlag for konkrete bevaringsplaner.

Se kapittel 3 i Utredningen "En helhetlig samfunnsdokumentasjon".

.....

Oppsummering

- Bevaringsplaner basert på bestands- og samfunnsanalyse vil være den mest hensiktsmessige metoden for utvikling av bevaringsplaner.
- Asta som verktøy vil kunne gi oss de svar og være det analyseverktøyet vi trenger forutsatt at arkivene er registrert i Asta og alle relevante metadata er lagt inn.

Det skal velges ut to fylker for utprøving av denne metoden for utarbeidelse av bevaringsplaner i et pilotprosjekt. Fylkene velges ut av Riksarkivaren i samråd med Norsk Kulturråd.

Litteratur:

Bestandsanalyse:

Bevaringsplan for privatarkivarbeidet i Riksarkivet” – utkast 29.11.2013 med tillegg desember 2013

”Bevarings- og innsamlingsplan for privatarkiver i Aust-Agder (BIPA)” – Delprosjekt 1 – Privatarkiv i depot datert 01.03.2013

Kapittel 4 - Planmessig bevaring i boken ”Privatarkiver – Bevaring og tilgjengeliggjøring”, Riksarkivet 2001.

Samfunnsanalyse - forslag til litteratur tilgjengelig på nettet:

- **”Fra håndkraft til høyteknologi – norsk industri siden 1829” – Statistisk sentralbyrå (SSB) v/Ragnhild Rein Bore og Tor Skoglund (red.) -**
<http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa100/sa100.pdf>
- **NOU 1996:23 – Konkurransen, kompetanse og miljø – Næringspolitiske hovedstrategier**
Se del 2, kap. 4: Næringsutvikling og næringspolitikk i vårt århundre
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/nfd/dok/nou-er/1996/nou-1996-23.html?id=140683>
- **”Dette er Norge” – SSB, revidert utgave 2009**
Se spes. Kap. Økonomi – Primærnæringene – Sekundærnæringene – Tertiærnæringene
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/dette-er-norge-2009>
- **Statistisk årbok 2013 – SSB**
<http://www.ssb.no/a/aarbok/>
Se også Statistisk årbok for Oslo 2013 – spes. Kap. 4: Arbeids- og næringsliv
<http://statistisk-arbok.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/2013>
- **Statistiske opplysningskontor, plankontor i fylkene**
- **Store Norske Leksikon** – beskriver næringslivet m.m. i hvert enkelt fylke, korte presentasjoner på web, for eksempel omtale av næringslivet i Telemark:
<http://snl.no/Telemark>
- **NHO** – har regionale kontorer omkring i landet. På web finnes korte presentasjoner av næringslivet i hvert enkelt fylke, for eksempel Vestfold:
<https://www.nho.no/Om-NHO/Regionforeninger/NHO-Vestfold/Om-NHO-Vestfold/Naringslivet-i-Vestfold/>
- **Telemarksforskning – Bø**, har næringsanalyser for mange av landets fylker, for eksempel ”Næringsanalyse for innlandet, Hedmark og Oppland:
<https://teora.hit.no/bitstream/handle/2282/606/1180.pdf?sequence=1>

- **Historiefaglig litteratur:**

Einar Lie og Hege Roll-Hansen: "Faktisk talt – statistikkens historie i Norge"

Berge Furre: "Vårt hundreår" – 1991

Even Lange: "Samling om felles mål" 1935-1970. – Aschehougs Norgeshistorie

Even Lange, Trond Bergh, Tore Jørgen Hanisch, Helge Pharo: "Norge fra U-land til I-land" – 1988

Even Lange: "Teknologi i virksomhet – Verkstedindustri i Norge etter 1840"

Tore Jørgen Hanisch og Even Lange: "Veien til velstand: Industriens utvikling i Norge gjennom 50 år" 1986

Fritz Hodne og Ola Grytten: "Norsk økonomi i det 19. århundre"

Fritz Hodne og Ola Grytten: "Norsk økonomi i det 20. århundre" 2002

Knut Mykland: "Norge i støpeskjeen 1884-1920" – Norges historie bind 12

Diverse publikasjoner fra SSB

Mange, mange flere.....

-

Organisasjoner og organisasjonsarkiv

Organisasjonssamfunnet

Organisasjonssamfunnet vokste fram fra midten av 1800-tallet og særlig på 1900-tallet. I 1850 var det 14 organisasjoner, men den raske veksten kom først mot slutten av århundret; antallet hadde nådd 154 i 1900. I 1940 var det 710 organisasjoner, i 1950 939, i 1970 1336, i 1985 1685 og i 1992 2392 organisasjoner. Organisasjonsveksten henger sammen med sosiale, økonomiske og politiske endringer i samfunnet. Tilveksten i perioden 1880 – 1905 var 5 – 6 organisasjoner pr. år, for 1905 – 1935 ca. 12 pr. år. Det skjedde en økning i 1930-åra og en markant reduksjon i tilveksten under krigen. De første etterkrigsåra så en kraftig tilvekst med 170 organisasjoner over 5 år. Så skjedde en stadig reduksjon i tilveksten fram til 1970 hvor den igjen tiltok. Veksten har ikke vært jevn i ulike sektorer. Mange nasjonale organisasjoner har vært starta opp som lokale eller regionale organisasjoner som så seinere har blitt landsomfattende, eksempelvis Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon og Norsk Arbeidsgiverforening. I våre dager forblir mange lokale organisasjoner frittstående. Endringene i organisasjonsmønsteret har vært store.

2392 organisasjoner hadde i 1992 17 mill. medlemmer, dvs at hver innbygger i gjennomsnitt var medlem i fire organisasjoner. I 1992 var 7 % av organisasjonene stiftet på 1800-tallet, mens en tredel var stiftet før annen verdenskrig, og halvparten før 1960. Halvparten av organisasjonene var altså stiftet etter 1960. Etter 1970 økte antall organisasjoner kraftig. Tallet på organisasjoner vokste igjen kraftig fra 1982 til 1992. Kraftigst tilvekst var innen nye profesjonsgrupper, innen helse og sosialsektor og innen vitenskap, kultur og internasjonale spørsmål. Arbeidsgiverorganisasjonene ble halvert, mens handel og industri hadde en moderat tilbakegang. Kraftigst tilvekst innenfor næringslivet var innenfor tjenestesektoren og produktivitet og teknikk.

Organisasjonene former en uensarta masse – fra Norges idrettsforbund med 1,7 mill medlemmer til en bransjeorganisasjon for en håndfull bedrifter. Enkelte organisasjoner har hundretalls ansatte, mens andre baserer seg på frivillig innsats fra styret. Til sammen hadde organisasjonene i 1992 14 000 ansatte, altså et omfattende profesjonelt apparat som da i omfang kunne måle seg med offentlig forvaltning. Organisasjonenes sekretariater ligger oftest i Oslo – Akershus-området. Private organisasjoner får dessuten offentlig støtte. Politiske partier, ungdoms-, opplysnings- og idrettsorganisasjoner mottar betydelige beløp fra staten. Det som i navnet er en aktivitet fra det offentlige, kan være administrert fra organisasjoner.

SSB, Levekårsundersøkelsen 2011 kartla temaene organisasjonsaktivitet og medlemskap i organisasjoner, politisk deltakelse, sosialt nettverk, samt tillit og religiøs tilhørighet i den norske befolkningen. Resultatene viste høy organisasjonsaktivitet blant befolkningen. I alt var 79 prosent av befolkningen medlem i en organisasjon, og 46 prosent var aktive

medlemmer. Halvparten av befolkningen var medlemmer i to eller flere organisasjoner, av disse var 16 prosent aktive medlemmer.

De som bor i spredtbygde strøk var i større grad aktive i organisasjoner enn de som bor i mer sentrale strøk. Sammenligner vi ulike familiefaser, er personer i parforhold med barn i alderen 7-19 år de mest aktive. Enslige over 66 år er de minst aktive. Arbeidsløse, uføre og pensjonister er mindre aktive i organisasjoner enn yrkesaktive. Andelen aktive medlemmer øker i samsvar med lengden på utdannelsen. Flest er aktive medlemmer i idrettslag, og 16 prosent har utført gratisarbeid for idrettsorganisasjoner det siste året. Menn med høyere utdanning er særlig aktive innenfor idrett. Kvinner er i større grad aktive i kulturorganisasjoner og ideelle organisasjoner.

Ca 195 000 årsverk eller i overkant av 8 % av alle årsverk i Norge (lønnskakere og ulønna) (kun lønnskakere: 80 000 årsverk og 3,5 %) utførtes i ideelle og frivillige organisasjoner i 2010. Den frivillige (ulønna) innsatsen i Norge i 2010 utgjorde til sammen 115 000 årsverk, noe som tilsvarer 4,8 prosent av alle årsverk i Norge. Denne delen har holdt seg stabil de siste åra. Tallet på frivillige overstiger tallet på lønna årsverk i sektoren. I 2010 stod det i gjennomsnitt vel 1,4 frivillige bak hver lønna arbeidstaker. Flest frivillige finner vi innenfor kultur og fritid, miljøvern, lokalmiljø samt politiske organisasjoner. Aktivitetene innenfor kultur og fritid som står for nærmere 60 prosent av frivillige årsverk. Av disse er det idretten som bidrar mest, som totalt sett utgjør om lag en fjerdedel av all ulønna aktivitet i Norge. Motsatt finner vi flest lønna per frivillig innen kategoriene utdanning og forskning, helse og sosiale tjenester, interesseorganisasjoner og juridisk tjeneste, samt yrkes-, bransje-, og fagforeninger.

Historiske endringer i sammensetningen av organisasjonssamfunnet

Det kan for oversiktens skyld være fruktbart å gruppere de tradisjonelle organisasjonene i 3: næringsorganisasjoner, fag- eller yrkesorganisasjoner og allmennyttige eller ideelle organisasjoner (med politiske partier).

På 1800-tallet var det tre perioder med særlig mange nyskapninger: I den første perioden, i 1840-åra, var det misjonsforeninger og avholds-/måteholdsforeninger som dominerte. Etter februarrevolusjonen fikk vi en arbeiderbevegelse som Marcus Thrane satte i gang. Den kulminerte i 1851 og ble raskt borte. I den andre perioden, i tida 1865 – 1873, kom bondevennforeningene til Søren Jaabæk med en flora av liknende foreninger. Bondevennforeningene vokste raskt og forsvant fort. Misjons- og avholdsbevegelsen hadde en kraftig oppblomstring. Idrettsbevegelsen (skyttersak) oppsto i 1860-åra (for middelklassen). I den tredje perioden, i tida 1879 – 1885, kom ei rekke fagforeninger. Tallet på totalavholdsforeninger vokste. Det religiøse foreningslivet blomstrer, samt lag med politiske mål mot venstre og høyre. Aktivitetsskalaen utvidet seg med egne barne- og ungdomsorganisasjoner, kvinneforeninger og forretningsdrift, sportslag delt opp i særlag for ulike sportsgreiner med mer. I 1884 ble Norsk Kvindesagsforening stiftet som den første

kvinneorganisasjonen i Norge. I det neste tiåret kom kvinnestemmerettsforeninger, og Norske Kvinners Sanitetsforening ble etablert i 1896. Det første arbeidet sanitetskvinnene gikk i gang med var å skaffe sanitetsmateriell i tilfelle krig ved unionsoppløsningen. Landets hittil største underskriftskampanje ble organisert i august 1905, og 279 878 kvinner lot sin stemme telle for unionsoppløsning.

Rundt forrige århundreskifte var partene i arbeidslivet etablert (Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon og Norsk Arbeidsgiverforening). De religiøse organisasjonene dominerte blant de ideelle organisasjonene, dernest kom de humanitære og sosiale organisasjonene med avholdsbevegelsen som en stor del. Under første verdenskrig økte bruken av råd og utvalg i forbindelse med et økende statlig engasjement. Her satt først og fremst representanter for næringslivets organisasjoner. I 1935 inngikk partene i arbeidslivet Hovedavtalen. Fra midten av 1930-tallet fortsatte veksten i offentlige råd og utvalg med interesserepresentasjon. Særlig organisasjoner knytta til det økonomiske liv hadde slik representasjon før krigen.

Utviklinga fram mot 1940 er prega av økende virksomhet fra organisasjonene og et stadig nærere forhold til det offentlige, bl.a. direkte bidrag over statsbudsjettet. Særlig i mellomkrigstida skjedde en økende spesialisering av organisasjonssamfunnet. Det vokste fram organisasjoner med svært avgrensa formål. Samtidig var det organisasjoner, særlig på helsefeltet, som utvida sitt arbeidsområde. I mellomkrigstida vokste særlig organisasjoner knytta til kultur, natur, friluft og miljøvern. Mens nærings- og bransjeorganisasjoner i 1930- og 40-åra dominerte bildet av nyskapninger.

Organisasjonene var blitt et av de viktigste styringselementene i samfunnet vårt sammen med markedet, forvaltningen og folkevalgte organer. Vi har på 1900-tallet sett framveksten av et demokrati med sterke innslag av korporative trekk (forhandlingssystem mellom staten og organiserte interesser). I 1977 fantes 400 komiteer. 39 % av de landsomfattende organisasjonene deltok regelmessig i dem. Hele 47 % kom fra næringslivet, 40 % fra arbeidstakersida og bare 13 % fra samfunnslivet ellers. Hovedtyngden av dem som er innvevd i den offentlige beslutningsprosessen er fremdeles organisasjoner i arbeids- og næringsliv.

Hele organisasjonssamfunnet har vært i sterk vekst i det 20. århundre, og enkelte sektorer har hatt relativ tilbakegang. Rundt 1900 var 60 % av organisasjonene ideelle, i 1930 utgjorde de 40 % og i 1970 om lag 30 %. Blant disse har de religiøse organisasjonene relativt sett gått tilbake, fra 27 % av de ideelle organisasjonene i 1945 til 15 % i 1983. I 1960-åra og seinere har organisasjoner innen fag- og yrkesorganisasjoner, kultur (særlig idrett) og vitenskap, hobby og fritid og natur og miljøvern økt særlig. Humanitære organisasjoner har opprettholdt sin andel fra 22 % i 1945 til 26 % i 1983. Internasjonalt orienterte organisasjoner (både humanitære og vennskaps- og solidaritetsorganisasjoner) har vokst i etterkrigstida.

Etterkrigstida karakteriseres av differensiering. Det har vært pekt på at tendensen i organisasjonsutviklinga har vært individualiserende, og at folk organiserer seg mer for å tilfredsstille individuelle behov enn for å fremme kollektive interesser. Enhver fritidssyssel har i dag sin organisasjon. Men tendensen går også i motsatt retning. De mange interesseorganisasjonene på helse- og sosialsektoren har hatt et kollektivt perspektiv. Det samme gjelder internasjonalt orienterte hjelpe- og solidaritetsorganisasjoner og kvinnebevegelsen. Mye organisering som tok sikte på å påvirke offentlig politikk har hatt ad hoc-karakter: organiserte protestaksjoner, demonstrasjoner, underskriftskampanjer og ad hoc-aksjoner (atomvåpen, Vietnam, Chile, Tsjekkoslovakia, NATO, EU, abort, Alta med mer). Så om det delvis skjedde en avpolitisering i organisasjonslivet, var også den motsatte tendensen til stede. Dessuten er organisering i f eks sangkor og musikklag også søken etter et sosialt kollektiv.

Lokalt har organisasjonslivet, særlig i landkommunene, gått fra å ha røtter i grendesamfunn og med særlig kristelige lag, gått mer i retning kultur-, fritids- og idrettsarbeid, som i de større kommunene. Fram mot 1960 skjedde en ekspansjon i sosiale og humanitære foreninger, musikk og idrett. Fra 1960 og fram mot 1980-tallet vokste det kultur- og fritidsorienterte segmentet. Egenorganiseringen økte og forskjellen mellom by og land avtok: Kultur-, musikk, hobby- og idrettsaktiviteter utgjorde tyngden i foreningslivet.

De siste åras utviklingstendenser

Dag Wollebæk har undersøkt hvordan organisasjonslivet har endra seg i Hordaland mellom 1990 og 2000. Det har skjedd omfattende endringer bare på 90-tallet. Så godt som alle tradisjonelle, idébaserte bevegelser er i sterk tilbakegang – de store humanitære organisasjonene, misjonsbevegelsen, avholdsbevegelsen og nynorskbevegelsen. Det som er kommet istedenfor, er først og fremst fritidsorganisasjoner, idrettslag, kultur- og kulturvernlag, område- og velforeninger og interesseorganisasjoner for syke og funksjonshemmede. De voksende organisasjonstypene har stort sett en ting til felles – de retter aktiviteten sin mer mot egne medlemmer enn mot samfunnet rundt. Videre er *utskiftningen* av foreninger betydelig større nå enn den var på 80-tallet. Det ble registrert mer enn dobbelt så mange nedleggelses på 90-tallet som på 80-tallet. Ser vi på hva som har skjedd mellom 1990 og 2000 sammenliknet med på 80-tallet, er det i følge Wollebæk mange utviklingstrekk som videreføres, og noen som er helt nye. Dreiningen mot kultur og fritid, og bort fra politiske, humanitære og religiøse aktiviteter, har pågått siden midten av 60-åra. Særlig er tilbakegangen for de tre «motkulturene» avholdssak, misjonssak og språksak, oppsiktsvekkende sterk. Det var rundt 30 prosent færre misjons- og avholdslag i Hordaland i 2000 enn ti år tidligere. Idretten hadde derimot fortsatt et godt grep om barn og unges fritid. Nye foreninger arrangerer færre møter enn gamle, ganske ofte ingen i det hele tatt. Mange av dem er preget av en uformell organisasjonsstruktur. Det viktigste er likevel at langt færre av dem er knyttet til regionale eller nasjonale nettverk. Av foreningene som var stiftet etter 1990, var bare 50 prosent tilsluttet en nasjonal organisasjon, mot 70 prosent av foreninger stiftet mellom 1960 og 1980. Blant foreningene som er stiftet før 1960, er hele 86 prosent del av slike nettverk. Det samme mønsteret gjelder tilslutning til fylkesorganisasjon. Det

beste eksemplet på dette er velforeningene, der en nasjonal organisasjon har eksistert lenge, men der de lokale foreningene likevel vegrer seg mot å melde seg inn. På den annen side legger en del nye nasjonale organisasjoner mindre vekt på å ha lokallag knytta til seg. Halvparten av nye lokale lag velger en rent lokal variant. Organisasjoner som er organisert på tradisjonell måte, med nasjonalledd, fylkesledd og lokallag, er med få unntak i tilbakegang.

De nye, rent lokale tiltakene er mindre forpliktende og formelle enn de tradisjonelle organisasjonene. På den annen side er foreninger med svake organisasjonsnettverk mer målrettede og fleksible. Mange av dem stiller mindre krav til medlemmene. De har færre møter, ganske ofte ingen i det hele tatt. De spesialiserer seg på én aktivitet eller ett formål, slik at den frivillige kan målrette innsatsen sin mest mulig mot den saken hun eller han er opptatt av. Slik blir organisasjonene også mer spesialiserte enn før, og sjeldnere tilsluttet større, ideologiske prosjekter. Den nye frivilligheten kjennetegnes av en sterk aktivitetsorientering, kortvarige engasjement, omfattende utskiftning og svak eller lite uttalt verdimeessig forankring. Hvis ungdommens holdninger faktisk er et generasjonsfenomen, kan de være en indikasjon på at organisasjonene vil bli mindre viktige for folk i framtida enn de er i dag, påpeker Wollebæk. De vil i mindre grad være institusjoner man føler en varig, kanskje livslang tilhørighet til, all den tid de frakoples større bevegelser og har kortere levetid.

Sosiale medier og nye former for organisering

Sosiale medier brukes i våre dager til å mobilisere og organisere grupper rundt forskjellige saker. Eksempler på dette er den arabiske våren og mobiliseringen i mange byer mot reservasjonsrett mot å henvise til abort for fastleger i forbindelse med 8. mars 2014. Sosiale medier gir nye muligheter til organisering, men har også sine begrensninger. Gruppene som dannes på Facebook og i andre sosiale medier er av natur mer flyktige og uforpliktende enn tradisjonelle organisasjoner. Men de kan også effektivt brukes til meningsutveksling og kanalisere engasjement og de brukes også av eksisterende organisasjoner.

Hva inneholder organisasjonsarkivene?

De tradisjonelle organisasjonenes struktur og arbeidsmåte er forholdsvis lik – malen er landsmøte, landsstyre, arbeidsutvalg og sekretariat. Men det er stor variasjon i omfanget av arkivene. Foreningsarkiv kan bestå av møteprotokoller, korrespondanse, medlemsregister, regnskapsmateriale, evt. saksmapper og fotografier og egne trykksaker. I våre dager er arkivene elektroniske og består av e-post som korrespondansearkiv og en filstruktur med møteprotokoller, medlemsregister, saksmapper, regnskap og fotografier og film. Større organisasjoner vil også ha mer spesifikke fagsystemer. Lagringsstedet kan være på lokal harddisk eller ekstern harddisk, gjerne via nettsky. Både eldre papirarkiv og nye elektroniske arkiv kan med tida ha blitt fragmentariske. Men for elektroniske arkiv er det enda større risiko for informasjonstap slik at en god organisering og gode rutiner for arkivering og bevissthet i forhold til langtidslagring er nødvendig. For depotinstitusjoner må

ha en proaktiv tilnærming siden tidlig dialog og arkivskapers medvirkning er nødvendig for å gjøre en avlevering mulig.

I våre dager har organisasjonene oftest også egne nettsider, og er aktive på sosiale medier og blogger som også må søkes bevart.

Hva slags organisasjonsarkiv er bevart?

Organisasjonsarkivene i arbeiderbevegelsen og det som løselig kan kalles "venstresida" og misjonsbevegelsen er forholdsvis godt bevart i egne institusjoner, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Misjonsarkivet i Stavanger, som lenge har hatt disse ansvarsområdene. Riksarkivet har forholdsvis god dekning på nasjonale organisasjoner med landsomfattende virkefelt eller som har hatt nasjonal betydning utenom disse sektorene: Politiske partier og organisasjoner, yrkesorganisasjoner, kampanjeorganisasjoner med mer. Nasjonalbiblioteket tar imot kulturlivets organisasjoner, for eksempel kunstner- og forfatterorganisasjoner. Samisk arkiv tar seg av samiske organisasjoners arkiv.

Ut fra organisasjonenes store samfunnsmessige betydning er det et stort gap mellom det som er klart bevaringsverdig og det som er bevart av organisasjonsarkiv. Variasjonen i hva som er bevart i forskjellige geografiske områder er også stor. Det har i enkelte perioder foregått systematisk innsamling av visse typer arkiv - f eks av avholdsarkiv, arkiv etter politiske partier og arkiv fra EU-kampen. Det ble foretatt en registrering av kvinnehistoriske og vitenskapshistoriske arkiv av Norsk privatarkivinstitutt uten en tilsvarende innsamling(?). De arkivene fra disse kartleggingene som ikke er kommet inn til en bevaringsinstitusjon, kan befinne seg helt andre steder i dag eller ha gått tapt. Oslo byarkiv tok initiativ til å bevare arkiv etter innvandrersorganisasjoner i Oslo, og dette er blitt fulgt opp av Opplandsarkivet Maihaugen for Oppland og Drammen byarkiv for Drammen.

Organisasjonsarkivene er svært viktige å bevare for å tilstrebe en mest mulig helhetlig samfunnsdokumentasjon. De sier noe om organisasjonenes samfunnsmessige betydning (kvantitativt og kvalitativt for lokalsamfunn, region, nasjon), om samfunnssektorer og samfunnsklasser, om grasrota og toppen i hierarkiet, geografiske variasjoner med mer. De kan fortelle oss mye om enkeltindividers og gruppers identifikasjon, betydning og innflytelse.

I snitt er nordmenn medlem i fire organisasjoner. Bare et mindretall av folket er helt uten organisasjonstilknytning, ca. 30 %. Men vi skal være oppmerksom på at folks organisasjonsaktivitet øker med: utdanning, fast inntektsgivende arbeid, alder (men faller når en blir gammel) og kjønn (mann). De som ikke er 30 – 60 år, menn, har høyere inntekt og utdanning deltar mindre. Dvs. at f eks kvinneorganisasjoner og ad hoc-organisasjoner, som tradisjonelt har vært arbeiderklassens ytringsform, blir spesielt viktige dersom vi skal dekke vanlige folks liv og identitet. Organisasjoner som ikke er med i den offentlige beslutningsprosessen, som kampanjer og ad hoc-bevegelser kan ha hatt stor politisk betydning uten at vi finner noe særlig om virksomheten i offentlige arkiv. De er også viktig å ta vare på. Organisasjoner i arbeids- og næringsliv er de vi kan forvente å finne flest spor av i

offentlige arkiv. Likevel vil vi der ikke se spor av den enkelte organisasjonens interne beslutningsprosess. Det er ikke mulig å forstå hele prosessen uten også å gå til organisasjonsarkivene.

Det er helt klart at nyere tids mer nettverksprega organisasjonsliv er dårlig representert i bevaringsinstitusjonene. Lokale idrettsarkiv er også dårlig representert. Elektronisk skapt privatarkivmateriale er foreløpig nesten ikke bevart, og vi står i fare for å miste noen tiårs materiale. Her er mye å vinne på å lage veiledninger så organisasjoner kan stå bedre rusta til å sikre videre liv for sine arkiver. Antakelig er det også nødvendig å tilby sikker lagring, for små organisasjoner, noe som vil gjøre seinere avlevering enklere.

Litteratur:

Norske organisasjoner. Oslo 1983

Norske organisasjoner. Oslo 1993

Regjeringen – "Framtidsbygda – Det sivile samfunn", identifisert på internett 04042014, http://www.regjeringen.no/lmd/html/fremtidsbygda/t_sivilesamfunn.htm

Røsjø, Ellen: Hvorfor ta vare på organisasjonsarkiv? Arkivmagasinet 2-3/1991

SSB, Levekårsundersøkelsen 2011

Wollebæk, Dag: *Moderniseringen av organisasjonssamfunnet i et generasjonsperspektiv. I TIDSSKRIFT FOR UNGDOMSFORSKNING 2001, 1 (1):71–89. Lastet ned fra internett04042014, http://www.hioa.no/asset/6543/1/6543_1.pdf*

Dette er et eksempel basert på utviklingen av norsk industri. Det skal utarbeides en tilsvarende oversikt over andre næringsområder som har vært av vesentlig betydning for landet.

Norsk industri fra midten av 1800-tallet til i dag

Industri kan defineres som ervervsmessig virksomhet som drives i fabrikker, verksteder eller hjemme hos arbeideren (håndverkspreget hjemmeproduksjon). Tradisjonell industriproduksjon har sterk vektlegging av bearbeiding av råvarer.

De fleste europeiske land gikk i perioden 1840-1914 fra å være hovedsakelig jordbruksland til å bli industriland.

Det er ulike syn på når det industrielle gjennombruddet fant sted i Norge (Kristine Bruland årene før 1875, Edgar Hovland og Helge Wallum Nordvik 1840-1914, Even Lange 1880 og 1890-tallet, Fritz Hodne og Ola Grytten 1900-1920).

Brennerier og sagbruk dominerte den tidlige industrivirksomheten. På 1830-tallet var tobakksfabrikkene er av de største industrigrenene, i antall kun slått av sagbruk, kornmøller, teglverk og brennerier.

De største bedriftene på 1830-tallet var imidlertid Kongsberg våpenfabrikk, Fritzøe jernverk, Eidsfoss jernverk, Valløe saltverk.

En viktig del av industriveksten i Christiania og Bergensområdene i perioden 1860-1875 var økt produksjon på jernstøperier og de mekaniske verkstedene. En annen viktig del av industriutviklingen i startfasen var også etableringen av tekstilindustrien og mekaniske verksteder. I 1860 var det hele 156 ølbryggerier og malterier i Norge. De påfølgende tiårene stabiliserte antallet seg til rundt 50. Produksjon av tremasse utviklet seg sterkt i perioden 1875-1895.

Omkring midten av 1800-tallet var etablering av moderne industrifabrikker fremdeles hovedsakelig et fenomen i områdene rundt Christianiafjorden og deler av Vestlandet. Perioden er preget av at det ble færre småbedrifter, mest merkbart i landdistriktene. Nye og større virksomheter hadde sin konsentrasjon i og rundt byene. Akers mekaniske verksted (1842), Myrens verksted (1848), Kværner brug (1853), Nylands mekaniske verksted (1855). (Nyland mekaniske verksted var rundt 1900 landets største skipsverft).

Det fant sted en viss teknologisk utvikling i tidsrommet 1875-1895. Perioden er likevel preget av dårlige tider og depresjon. Men enkelte historikere (Lange) hevder likevel at det var i denne perioden man fikk det industrielle gjennombrudd i Norge.

I 1895 lå de største fabrikkene i Norge i Fredrikstad og Sarpsborgområdet, Hafslund, Borregaard m.fl.

Trevareindustrien utviklet seg også i denne perioden, ble landets ledende eksportindustri mot slutten av perioden. Akerselva, Skiensvassdraget og Drammensvassdraget. Det var sterk konkurranse og stadig forbedret teknologi på området.

I 1890 var det 54 tresliperier og 14 cellulosefabrikker i landet. Konservering av matvarer ble også en viktig næring i perioden 1875-1895. Stavanger blir særlig viktig for fiskehermetikk-industrien og Stavanger Preserving Company var den første fabrikken som ble etablert. Også kornmøllene gikk fra å være små, sesongpregede virksomheter til å bli industri med maskinell stordrift mot slutten av 1800-tallet.

Til tross for dårlige tider i denne perioden, var det en markant fremgang innen trevareindustrien, nærings og nytelsesmiddelindustrien og de mekaniske verkstedene.

Fra slutten av 1800-tallet til krigsutbruddet i 1940 kan vi snakke om en eventyrlig industrivekst (*Christian Vennesland*). Kraftkrevende industri: elektrokjemisk, elektro-metallurgisk, eks. Hydro, Elkem – men også bekledning, hermetikk og trevareindustrien var i rask fremvekst. Det var også sterk vekst innen bransjer som lær, gummi, trevare, verksted-industri, treforedling og nærings- og nytelsesmiddelindustrien, skofabrikker og i sekundær-næringer som fabrikkindustri, håndverk, bergverksdrift og bygge- og anleggsvirksomhet.

Fosser ble temt til kraftverk og vi fikk industristeder som: Odda, Sauda, Rjukan, Notodden, Jørpeland, Høyanger, Tyssedal, Sør-Varanger m.fl.

I 1910 utgjorde industrien 22 % av BNP og jordbruk og skogbruk 19 %

Perioden under okkupasjonsårene er preget av krig og produksjonsfall. Samlet industri-produksjon falt med nesten 50% fra 1939-1945. I disse årene var bygge- og anleggs-virksomheten spesielt prioritert. En del store industriprosjekter, først og fremst innen aluminium og magnesium, ble planlagt og påbegynt av tyskerne. Verkstedindustrien, trelast og trevareindustrien og skipsbygging var også prioriterte industrier i perioden.

Nærings- og nytelsesmiddelindustrien og tekstil- og bekledningsindustrien opplevde en sterk vekst etter krigen. Bryggerier, brennerier og tobakkindustrien var bransjer med sterk vekst. Det samme gjaldt skipsbygging og mekaniske verksteder. Etterkrigsårene var også preget av etablering av kraftkrevende storindustri som Norsk Jernverk i Mo i Rana, Årdal og Sunndal Verk, Norsk Aluminium Company, Høyanger

I 1957 var det flere ansatte i industrien enn i primærnæringene. I 1974 var det 387.000 sysselsatte i industrien, det høyeste tallet noen gang. Etter dette har det hovedsakelig vært nedgang i antall sysselsatte i industrien. I 1948 ble det produsert 150.000 radioapparater i Norge og produksjonen av TV-apparater var rundt 100.000 på 1960-tallet. Slik produksjon eksisterer ikke i Norge i dag.

Fra midten av 1970-tallet og til i dag har det vært sterk nedgang i industrisyssetning, men sterk vekst i tjenesteytende virksomheter, samt informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT).

Drikkevare- og tobakksindustrien, tekstil- og bekledningsindustrien og treforedlingsindustrien er betydelig redusert, fra å utgjøre til sammen 35% av samlet industriproduksjon utgjør disse 3 næringene i dag omkring 7%.

Veksten i oljevirksomheten har også hatt betydning for plattformproduksjon og verkstedsindustrien. Det har foregått en betydelig omstilling i norsk verftsindustri fra bygging av store standardiserte skip til bygging av spesialskip og oppdrag for oljesektoren. Bygging av oljeinstallasjoner startet opp i 1972/1973.

Historikerne snakker nå om ”det postindustrielle samfunnet”. – Samtidig har industrien skiftet karakter fra en i hovedsak råstoffbasert og hjemmemarkedsorientert næring like etter krigen, til dagens oljerelaterte og høyteknologiske næring.

Perioden fra omkring midten av 1950-tallet til 2005 er preget av stor sysselsettingsnedgang rundt Oslofjorden. Vi får isteden en viss regional industriutvikling. Sysselsettingen i industrien ble redusert med en tredel i perioden 1974-2005. Den største nedgangen har funnet sted i områdene rundt Oslofjorden, hovedsakelig i Oslo, Østfold, Vestfold og Buskerud. Enkelte fylker langs Sørlandet, Vestlandskysten og i Trøndelag har hatt en viss sysselsettingsøkning i samme periode. Målt i antall sysselsatte er Rogaland nå det største industrifylket.

Størst nedgang i perioden 1974-2005 har det vært innen tekstil- og bekledningsindustrien, verftsindustrien, produksjon av papirmasse og papir og metallindustrien. Det har også vært stor nedgang innen gummi- og plastindustrien.

Nærings- og nytelsesmiddelindustrien er den største industrinæringen i Norge i dag. Denne industrien utgjør 40% av alle investeringer innen industrien sammen med petroleumsprodukter og kjemiske råvarer. Det største antallet bedrifter finner vi innen forlagsvirksomhet og grafisk produksjon.

Dagens samfunn er preget av nedgang i industisyssettingen og vekst i tjenesteytende virksomheter.

Litteratur:

Denne fremstillingen er i hovedsak basert på boken:

”Fra håndkraft til høyteknologi” - Norsk industri siden 1829 av Ragnhild Rein Bore og Tor Skoglund (red.), Statistisk sentralbyrå. – Andre bidragsytere til denne boken er:

”Eventyrlig industrivekst 1896-1939”, Christian Vennesland

”Stor sysselsettingsnedgang rundt Oslofjorden – Regional industriutvikling 1955-2005” Frank Foyn og Nils Petter Skirstad

Annen utfyllende litteratur:

”Faktisk talt – statistikkens historie i Norge” av Einar Lie og Hege Roll-Hansen.

”Norge fra U-land til I-land” – 1988, Even Lange, Trond Bergh, Tore Jørgen Hanisch, Helge Pharo

”Vårt hundreår” – 1991, Berge Furre

”Samling om felles mål” 1935-1970. Even Lange – Aschehougs Norgeshistorie

”Veien til velstand: Industriens utvikling i Norge gjennom 50 år” 1986, Tore Jørgen Hanisch og Even Lange.

”Norsk økonomi i det 20. århundre” 2002, Fritz Hodne og Ola Grytten

Vedlegg 9 a:

Basert på fremstilling i boken: "Fra håndkraft til høyteknologi" - Norsk industri siden 1829 av Ragnhild Rein Bore og Tor Skoglund (red.), Statistisk sentralbyrå

Hovedtrekk i industriutviklingen 1965-2005 (Omtale av enkelte fylker mangler).

Oslo: størst nedgang i perioden, kraftig reduksjon i verftsindustrien, mange bedrifter/konsern har imidlertid administrasjon og hovedkontor i Oslo. Denne adm.virksomheten har økt i omfang.

Østfold: Verftsindustrien i Fredrikstadområdet og tekstil- og bekledningsindustrien i hele fylket er radert ut. Det har også vært en kraftig reduksjon innen papirmasse og papirproduksjon i Sarpsborg og i gummi- og plastindustrien i Askim.

Buskerud: stor nedgang i papir og papirmasse samt tekstil og bekledning og verftsindustrien. Dette gjelder først og fremst Drammensområdet. Det industrielle miljøet i Kongsbergområdet har klart seg bedre: maskin- og utstyrsindustri, våpen og produksjon av elektriske og optiske produkter.

Vestfold: verftsindustrien og tekstil- og bekledningsindustrien er stort sett radert ut. Skipsverft er lagt ned i Tønsberg og Horten. Det har vært en viss vekst i andre næringer, spesielt elektriske og optiske produkter i Hortenområdet, også vekst innen næringsmiddelindustrien.

Telemark med Grenlandsområdet: Nedgang i de fleste industrinæringer, sterkest nedgang i produksjon av metaller, papirmasse og papir og i petrokjemisk industri. En viss vekst innen produksjon av elektriske og optiske produkter.

Agderfylkene: verftsindustrien har også her klart seg relativt bra og det har vært økt sysselsetting innen elektronikkindustrien, spesielt i Arendalområdet.

Rogaland: Det har vært kraftig nedgang i bygging av skip, men stor økning i bygging av oljeinstallasjoner. Rogaland fremstår i dag som det største industrifylket målt i antall sysselsatte.

Hordaland: Betydelig nedgang i bygging av skip, men dette er oppveid som følge av bygging av oljeinstallasjoner. Stor nedgang i tekstil- og bekledningsindustrien.

Møre og Romsdal: har greid seg bra denne perioden med unntak av en kraftig nedgang i tekstil- og bekledningsindustrien. Maskiner/utstyr og metallvarer har hatt en betydelig vekst. Verftsindustrien har klart seg bra.

Nordland: Også her nedgang, spesielt innen produksjon av metaller som i hovedsak skyldes nedlegging av Norsk Jernverk. Annen virksomhet har ikke oppveid denne nedleggelsen.

Finnmark: er et lite industrifylke, men har likevel opplevd kraftig nedgang i fiskeindustrien.

Vedlegg 9 b:

Oversikt over de 100 største bedriftene i landet rangert etter omsetning. Oversikten omfatter alle bransjer: industri, handel, eiendom, olje- og gassproduksjon, andre oljerelaterte virksomheter, it og telekom, finans og shipping. Alle selskapene har regnskapsplikt i Norge.

Kilde: Dagens Næringsliv 24.06.2014

1. Statoil	2. Telenor	3. Yara International
4. Helse Sør-Øst	5. Norgesgruppen	6. Hydro
7. Reitangruppen	8. Storebrand	9. KLP
10. Statkraft	11. DNB NOR	12. Norske Shell
13. Total E&P Norge	14. Aker Solutions	15. Exxon Mobile Norway
16. Orkla	17. National Oilwell Norway	18. Coop Norge
19. Conocophillips	20. Helse Vest	21. Nordea Bank Norge
22. Posten Norge	23. Laco	24. Atea
25. Veidekke	26. Norsk Tipping	27. Gjensidige forsikring
28. Nortura	29. Tine	30. Marine Harvest Gr.
31. Møllergruppen	32. Marathon Oil Norge	33. Helse Midt-Norge
34. ENI Norge	35. Kongsberg Gruppen	36. WS Atkins Internat.
37. ICA Norge	38. Exxonmobil Production	39. Schibsted
40. DNV GL Group	41. Norwegian Air Shuttle	42. Helse Nord
43. Norges Statsbaner	44. Wallenius Wilhelmsen Log.	45. Livsforsik. Nordea Liv
46. Ferd	47. Skanska Norge	48. Norske Skogindustrier
49 If Skadeforsikring	50. Kværner	51. Hafslund
52. Evry	53. Sparebanken 1 Gruppen	54. Aibel
55. Bama Gruppen	56. Jotun	57. Vinmonopolet
58. Austevoll Seafood	59. Rolls-Royce Marine	60. Archer Norge

61. Bertel O.Steen Holding	62. Felleskjøpet Agri	63. Dong E&P Norge
64. ABB	65. O.N. Sunde	66. GDF Suez E&P Norge
67. Lerøy Seafood Group	68. Scandinavian Bunkering	69. Kistefos
70. Varner-Gruppen	71. Bonheur	72. AF Gruppen
73. Avinor	74. Agder Energi	75. DOF
76. Norsk Medisinaldepot	77. Wilh. Wilhelmsen	78. Petroleum GeoService
79. BP Norge	80. Olav Thon Gruppen	81. Expert
82. Aker konsernet	83. Moelven Industrier	84. Canica
85. Kongsberg Automot.H.	86. Vestre Viken HF	87. Apokjeden
88. Holta Invest	89. Western Bulk	90. Fred Olsen Energy
91. Odfjell	92. Nordic Choice Hosp. Group	93. Brødrene Dahl
94. Lyse Energi	95. Grieg Maturitas	96. Visma
97. Skretting	98. Siemens	99. Salmar
100. ISS Facility Services		

Av disse 100 selskapene er:

- 19 knyttet til olje- og gassvirksomhet, inkl. offshore
- 16 knyttet til industri
- 13 knyttet til varehandel
- 11 knyttet til produksjon av mat og drikke
- 9 knyttet til bank og forsikring
- 9 knyttet til shipping
- 4 knyttet til helseforetak
- 4 knyttet til energiselskaper utenom olje- og gassektoren

Oversikt over de 50 største bedriftene i hvert fylke rangert etter omsetning. Den omfatter alle bransjer: industri, handel, eiendom, olje- og gassproduksjon, andre

oljerelaterte virksomheter, it og telekom, finans og shipping. Alle selskapene har regnskapsplikt i Norge. Oversikten viser også antall ansatte i bedriften. Det er kun fylkene: Oslo, Akershus og Rogaland som har 50 bedrifter (eller flere) rangert blant de 500 største i landet. For de øvrige fylkene er alle bedriftene (rangert blant de 500 største) tatt med. Østfold fylke har ingen bedrifter blant de 500.

Kilde: Magasinet Kapital, oversikt over de 500 største bedriftene på web:
<http://www.kapital500.no/>

OSLO

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Yara International	3	9.759
2	DNB	4	12.452
3	Exxon Mobil Norge	5	830
4	Norges Gruppen	6	25.556
5	Norsk Hydro	7	12.564
6	KLP	10	856
7	Statkraft	11	3.734
8	Orkla	16	16.756
9	Coop Norge	18	2.103
10	Nordea Bank Norge	21	3.133
11	Posten	22	20.676
12	Gjensidige	23	3.377
13	Atea	25	6.499
14	Veidekke	26	6.285
15	Nortura	29	5.750
16	Tine Gruppen	30	5.600
17	Møller Gruppen	32	3.785
18	Schibsted	38	6.900
19	ICA Norge	39	3.882
20	Norges Statsbaner	40	13.523
21	Skanska Norge	43	4.206
22	Norske Skog	44	3.274
23	Kværner	45	4.156
24	Hafslund	46	1.220
25	Evry	47	10.323
26	Bama Gruppen	49	2.180
27	Stolt-Nielsen	50	5.800
28	Vinmonopolet	52	1.800
29	O.N. Sunde	59	4.450
30	Kistefos	68	2.200
31	Bonheur	70	4.219

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
32	AF Gruppen	71	2.708
33	Avinor	72	3.156
34	Norsk Medisinaldepot	75	2.500
35	NCC Norge	76	2.000
36	Olav Thon Gruppen	80	3.147
37	Aker	83	2.477
38	Fred. Olsen Energy	86	1.620
39	Nordic Choice Hospitality Group	89	7.080
40	Brødrene Dahl	90	1.395
41	Visma	93	5.648
42	Telia Sonera Norge	95	653
43	Siemens	97	1.925
44	ISS Facility Services	100	11.249
45	Optimera	104	1.540
46	Ruter	106	254
47	BW Offshore	107	2.200
48	Kommunalbanken	108	56
49	Nexans Norway	109	1.542
50	OBOS	111	1.055

Av disse 50 selskapene er:

- **9 knyttet til varehandel**
- **7 knyttet til industri**
- **5 knyttet til bank og forsikring**
- **5 knyttet til IKT, service og tjenesteyting**
- **4 knyttet til bygg og anlegg**
- **4 knyttet til shipping**
- **3 knyttet til olje- og gassvirksomhet, inkl. offshore**
- **3 knyttet til produksjon av mat og drikke**
- **3 knyttet til eiendom**
- **3 knyttet til transport**
- **2 knyttet til energiselskaper utenom olje- og gassektoren**

AKERSHUS

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Telenor	2	34.000
2	Storebrand	9	2.138
3	Aker Solutions	14	27.299
4	Wilh. Wilhelmsen	28	24.300
5	Norwegian Air Shuttle	36	3.965
6	DNV GL	37	16.107
7	Ferd Holding	42	4.067
8	Bertel O. Steen	55	2.831
9	Felleskjøpet Agri	56	1.521
10	ABB Holding	58	2.350
11	SAS Scandinavian Airlines Norge	65	900
12	Varner-Gruppen	69	9.909
13	PGS	77	2.250
14	Elkjøp Norge Grosist	81	2.500
15	Apotek 1 Gruppen	85	3.000
16	Umoe Gruppen	101	6.548
17	Lundin Norway	110	248
18	TGS Nopec	115	912
19	Technip Norge	116	570
20	Santander Consumer Bank	122	644
21	Coop Øst	123	1.026
22	Temra Systems	128	2.520
23	Mesta	144	1.700
24	GE Oil & Gas	149	909
25	Norconsult Holding	162	2.650
26	Backe Gruppen	171	901
27	Volvo Car Norway	186	33
28	Alliance Healthcare Norge	193	115
29	Jernia	210	767
30	Rica Hotels	217	3.100
31	JM Norge	223	352
32	REC Silicon	224	750
33	Startour (Stjernereiser)	233	78
34	Volvo Maskin	235	201
35	EMS Seven Seas	236	1.095
36	Onninen	240	322
37	HP Norge	242	320
38	Skeidarliving Group	246	1.100
39	Solar Norge	257	400
40	Bladcentralen	259	94
41	Arcus-Gruppen	266	258
42	Constructor Group	273	1.200
43	Takeda Nycomed	291	462
44	Tools	305	450

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
45	Kitron	317	1.200
46	Accenture	320	825
47	Sweco Norge	323	1.174
48	Norsk Stål	337	274
49	Franzefoss	353	440
50	Wärtsilä Oil & Gas Systems	354	185

Av disse 50 selskapene er:

- **16 knyttet til varehandel**
- **10 knyttet til industri**
- **5 knyttet til olje- og gassvirksomhet, inkl. offshore**
- **4 knyttet til IKT, service og tjenesteyting**
- **5 knyttet til bygg og anlegg**
- **3 knyttet til produksjon av mat og drikke**
- **2 knyttet til bank og forsikring**
- **3 knyttet til transport**

AUST-AGDER

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Arendals Fossekompani	129	2.895
2	Norsafe	366	1.100
3	APL Norway	375	210

BUSKERUD

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Kongsberg Gruppen	35	7.493
2	FMC Kongsberg Subsea	62	3.314
3	Kongsberg Automotive	79	10.135
4	Toyota Norge	156	80
5	Eltek	159	2.428
6	Husbanken	166	334
7	Tess	212	856
8	Biltema Norge	216	900

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
9	Albert Kr. Hæhre	264	593
10	Sparebanken Øst	348	242
11	Energiselskapet Buskerud	369	268
12	GKN Aerospace Norway	378	472
13	Draka Norsk Kabel	392	222
14	Protan	421	680
15	Viken Skog	424	85
16	Isachsen Gruppen	435	399
17	Kid Interiør	445	829
18	Sparebank 1 Ringerike, Hadeland	458	187
19	Kaba Norway	462	
20	Olje og Energi Senteret	476	32
21	Vardar	480	45

Av disse 21 selskapene er:

- 6 knyttet til varehandel
- 7 knyttet til industri
- 3 knyttet til bygg og anlegg
- 3 knyttet til bank og forsikring
- 2 knyttet til energiselskaper utenom olje- og gassektoren

FINNMARK

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Ishavskraft	382	32
2	Sydvaranger Gruve	389	404

HEDMARK

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Norsk Tipping	27	405
2	Moelven Industrier	84	
3	Eidsiva Energi	140	1.027
4	Sparebanken Hedmark	191	687
5	Nordek	243	70
6	K.A. Rasmussen	349	
7	Strand Unikorn	390	88

HORDALAND

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Laco	24	9.145
2	Marine Harvest Norway	31	10.676
3	Austevoll Seafood	53	4.490
4	Ewos	63	1.039
5	Lerøy Seafood Group	64	2.067
6	DOF	74	4.900
7	Odfjell Drilling	87	
8	Odfjell	88	3.352
9	Grieg Maturitas	92	2.025
10	Sparebanken Vest	102	821
11	Fjordkraft	127	127
12	Bergen Bunkers	133	11
13	BKK	151	1.198
14	TV 2 Gruppen	169	965
15	Bergen Group	183	740
16	Kavli Holding	202	863
17	TTS Group	203	1.100
18	Coop Hordaland	214	654
19	Grieg Seafood	230	641
20	Seaborn	232	26
21	GC Rieber	247	791
22	Wilson	263	1.780
23	Tide	272	2.659
24	Beerenberg	276	1.663
25	Norsildmel	296	11
26	Frydenbø Group	306	411
27	LAB	319	300
28	Neumann Bygg	367	280
29	Argentum Fondsinvesteringer	371	23
30	Tizir Titanium & Iron	385	220
31	GC Rieber Shipping	409	164
32	Hansa Borg Bryggerier	410	528
33	Strømberg Gruppen	420	405
34	Norwegian Hull Club	429	120
35	Jægergruppen	431	227
36	Frende Holding	442	154
37	Sunnhordland Kraftlag	446	130
38	Eidesvik Offshore	457	752
39	Boliden Odda	467	360
40	Sea-Cargo	487	28
41	Coast Center Base	493	240

Av disse 41 selskapene er:

- 8 knyttet til produksjon av mat og drikke

- 7 knyttet til shipping
- 5 knyttet til varehandel
- 6 knyttet til industri
- 5 knyttet til olje- og gassvirksomhet, inkl. offshore
- 3 knyttet til bank og finans
- 3 knyttet til energiselskaper utenom olje- og gassektoren
- 2 knyttet til bygg og anlegg
- 1 knyttet til transport

MØRE OG ROMSDAL

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Vard Group	60	800
2	Kleven Maritime	135	765
3	Farstad Shipping	146	2.200
4	Bunker Oil	177	35
5	Ekornes	220	1.576
6	Ulsmo	226	844
7	Wenaasgruppen	229	2.198
8	Sparebanken Møre	231	427
9	Glamox	271	1.248
10	Havyard Group	274	738
11	Istad	281	872
12	Brødrene Sunde	294	441
13	Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag	303	13
14	Havila Shipping	340	680
15	Hexagon Composites	379	401
16	Olympic Ship	398	
17	Stokke	422	290
18	Tafjord Kraft	430	263
19	Fjordlaks	447	221
20	REM Offshore	465	490
21	Brunvoll Holding	481	302

Av disse 21 selskapene er:

- 10 knyttet til industri

- 3 knyttet til shipping
- 2 knyttet til produksjon av mat og drikke
- 2 knyttet til olje- og gassvirksomhet, inkl. offshore
- 1 knyttet til bank og finans
- 2 knyttet til energiselskaper utenom olje- og gassektoren
- 1 knyttet til eiendom

NORD-TRØNDELAG

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Nord-Trøndelag El-verk	184	750
2	Nils Williksen	456	75
3	Coop Inn-Trøndelag	472	292
4	Coop Steinkjer	492	202

NORDLAND

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Torghatten	121	4.711
2	Widerøes Flyveselskap	161	1.500
3	Leonard Nilsen & Sønner Eiendom	278	921
4	Coop Nordland	322	412
5	Nova Sea	342	240
6	Norlandia Care Group	352	3.017
7	Helgelandskraft	373	288
8	Helgeland Sparebank	408	190
9	Salten Kraftsamband	466	193
10	Coop Helgeland	475	247

OPPLAND

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Nammo	157	2.139
2	Sulland Holding	213	580
3	Coop Innlandet	325	442

ROGALAND

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Statoil	1	23.413
2	Norske Shell	12	1.104
3	Total E&P Norge	13	414
4	Subsea 7 Norway	15	14.000
5	Seadrill	19	8.965
6	ConocoPhillips Norge	20	2.037
7	Marathon Oil Norge	33	218
8	ENI Norge	34	372
9	Aibel Holding	48	4.700
10	Archer	54	8.100
11	DONG E&P Norge	57	100
12	GDF Suez E&P Norge	61	249
13	BP Norge	78	905
14	Sparebank 1 SR-Bank	82	1.280
15	Lyse Energi	91	953
16	Skretting	96	300
17	Solveig Gas Holdco	103	
18	E.ON E&P Norge	105	80
19	COSL Norwegian	118	731
20	Wintershall Norge	124	360
21	Bavaria Nordic	125	652
22	IKM Gruppen	139	2.874
23	Ahlsell	147	1.000
24	Solstad Offshore	164	1.800
25	Talisman Energy Norge	170	215
26	Caiano	179	3.024
27	Prosafe	181	595
28	Fatland	182	580
29	Det Stavangerske	196	1.339
30	Norsea Group	200	596
31	Laerdal Medical	205	1.412
32	Apply	207	
33	Felleskjøpet Rogaland Agder	219	420
34	CHC Helikopter Service	253	485
35	Knutsen NYK Offshore Tankers	265	29
36	Njord Gas Infrastructure	279	6
37	Skagen	282	164
38	Scana Industrier	283	1.850
39	Heli-One Norway	288	375
40	Coop Økonom	299	442
41	Coop Haugaland	314	353
42	Omega	327	1.095
43	Brødrene Nordbø	328	244
44	Johs. Rasmussen	329	1.341
45	Silex Gas Norway	333	
46	Kverneland	336	345

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
47	Bristow Norway	351	318
48	Egersund Fisk	356	209
49	Skanem	370	1.191
50	Sandnes Sparebank	377	180

Av disse 50 selskapene er:

- **15 knyttet til olje- og gasssektoren**
- **10 knyttet til offshore**
- **8 knyttet til service og tjenesteyting**
- **8 knyttet til industri**
- **5 knyttet til produksjon av mat og drikke**

- **5 knyttet til varehandel**
- **5 knyttet til shipping**
- **3 knyttet til bank & finans**
- **2 knyttet til bygg og anlegg**
- **2 knyttet til energiselskaper utenom olje- og gasssektoren**
- **1 knyttet til transport**

SOGN OG FJORDANE

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Fjord 1	237	1.279
2	Legula	241	357
3	Sparebanken Sogn og Fjordane	286	320
4	Coop Vest	316	452
5	Sogn og Fjordane Energi	365	250
6	Norwell	403	13

SVALBARD²

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Store Norske Spitsbergen Kullkompani	372	336

SØR-TRØNDELAG

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Reitangruppen	8	7.467
2	Danske Bank	66	5.200
3	Salmar	98	998
4	Sparebank 1 SMN	99	1.238
5	Hent	153	507
6	Reinertsen	154	2.750
7	Trondos	172	708
8	Danica Pensjonsforsikring	173	92
9	Stiftelsen Sintef	192	1.864
10	Coop Orkla Møre	204	711
11	Norway Royal Salmon	215	114
12	E.A. Smith	221	473
13	BN Bank	287	126
14	Polaris Media	295	978
15	Trønderenergi	330	436
16	Boa Offshore	387	335
17	Det Norske Oljeselskap	471	230
18	Wacker Chemicals Norway	482	204
19	Persson Norge	488	240
20	Toyota Material Handling Norway	489	295
21	Electromagnetic Geoservices	497	225

Av disse 21 selskapene er:

- 5 knyttet til varehandel
- 4 knyttet til bank & finans
- 3 knyttet til bygg og anlegg
- 2 knyttet til olje- og gasssektoren, inkl. offshore
- 2 knyttet til produksjon av mat og drikke
- 1 knyttet til service og tjenesteyting

² Svalbard er ikke eget fylke

- 1 knyttet til industri
- 1 knyttet til shipping
- 1 knyttet til energiselskaper utenom olje- og gassektoren

TELEMARK

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Ineos Bamble	130	136
2	Eramet Norway	138	538
3	Coop Vestfold og Telemark	309	372
4	Bilfinger Industrial Services Norway	313	1.312
5	Sparebank 1 Telemark	483	187
6	Funnemark Eiendom	495	155

TROMS

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Sparebank 1 Gruppen	41	1.177
2	Norges Råfisklag	94	63
3	Sparebank 1 Nord-Norge	134	990
4	Hurtigruten	174	1.757
5	Coop Nord	194	738
6	Troms Kraft	208	450
7	Nergård	293	367
8	Consto	324	205
9	Dagligvare Gruppen Tromsø	496	

VEST-AGDER

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	National Oilwell Varco Norway	17	3.219
2	Agder Energi	73	1.551
3	Kruse Smith	141	986
4	Siem Offshore	254	1.050
5	Sparebanken Sør	255	353
6	Forbrukersamvirket Sør	277	412
7	Byggma	304	724
8	Infocare	332	1.888
9	Cameron Sense	346	455
10	Gumpens Auto	344	368
11	Glencore Nikkelverk	384	517

VESTFOLD

Nr.	Bedriftens navn	Nr. i landet	Ansatte
1	Jotun	51	8.991
2	Scandinavian Bunkering	67	18
3	Komplett	126	621
4	Nokas	249	2.500
5	Also	250	71
6	Treschow-Fritzøe	310	379
7	Telefast	315	40
8	Carlsen Fritzøe Handel	376	
9	Sparebank 1 BV	396	288
10	Bergene Holm	454	405
11	Sørenco	499	130

Autentisitet ved digital bevaring

Sikring av ekthet (autentisitet)

Det bør være et overordnet prinsipp (mål) å sikre ektheten, autentisiteten, til det digitale materialet. Sikring av autentisitet betyr at en må forsikre seg om at følgende er ivaretatt:

- Integriteten til materialet: Sikre at ingen uautorisert endring av materialet foretas
- Opprinnelsen til materialet: Forhindre (redusere) tvil om opprinnelsen til materialet

En kombinasjon av å sørge for tilstrekkelig med (arkivfaglige og tekniske) beskrivelser og metadata, samt å sikre materialet IT-teknisk vil bidra til å ivareta autentisiteten til materialet.

Risikoen for å bryte autentisiteten er størst der hvor transformasjoner av det digitale arkivmaterialet utføres. Dette gjelder, eksempelvis, ved generering av (Noark-) uttrekk (transformasjon av databaseinnhold/-struktur til en annen struktur), omformatering av filer (såkalt konvertering), generering av (OAIS) lagringsformat, visningsformat osv.

Dokumentérbarhet ved transformasjoner av innhold og struktur

For å sikre seg ved transformasjoner av det ene eller det andre slaget, er det viktig å dokumentere:

- a) Formatet på det digitale materialet som kommer inn i transformasjonen
- b) Formatet på det digitale materialet som kommer ut av transformasjonen
- c) Selve transformasjonsoppskriften (algoritmen)
- d) Loggføring hver gang datamateriale transformeres

Alle punktene vil ved bevaring over lang tid være kritiske for suksess knyttet til sikring av ekthet i det lange løp. Punkt (a) og (b) kan ivaretas dersom en bruker såkalte åpne dataformater. Det vil si at spesifikasjonen er fritt tilgjengelig for alle. Tilsvarende, punkt (c) kan ivaretas dersom en utelukkende benytter seg av fri programvare eller programvare med åpen kildekode. For punkt (d) bør loggføring skje i standardiserte og strukturerte formater. Det å overlate mest mulig teknisk relatert til dataverktøy (programvare) vil være en stor fordel, vel å merke dersom disse verktøyene kan ta vare på digitale spor av hva de har blitt utført på på en tilfredsstillende måte.

Repetérbarhet ved transformasjoner

Det er viktig at samme innhold gir samme resultat, ved transformasjon av data og/eller datastruktur. Dette punktet virker åpenbart, men det er ikke nødvendigvis det. Suksess sikres dersom en får tak i velegnede dataverktøy, som kan gjenta de samme operasjonene på samme innhold og få samme resultat.

Hittil har transformasjonene knyttet til bevaring av digitalt (skapt) materiale hatt stor grad av menneskelig inngripen. Klipp og lim i en Office pakke, et databaseverktøy eller tilsvarende har ofte vært fremgangsmåten. Repetérbarhet er stort sett ikke mulig. Ei heller dokumentérbarhet.

Forvaltning av metadata og beskrivelser

Forvaltning av metadata og (arkiv-)beskrivelser vil være veldig viktige fra mange ulike perspektiver. Metadata og beskrivelser som skapes i kilde systemet hos arkivskaper må tas med videre, likeledes all informasjon knyttet til transformasjoner. I tillegg kommer ulike arkivfaglige metadata knyttet til depot og visningssystemer. Alt for å sikre autentisitet.

Arkivarene står overfor flere utfordringer hva gjelder bevaring av digitalt (skapt) arkivmateriale, inklusive å overvinne eventuell teknologiskrekk. Her vil dataverktøyenes brukervennlighet være helt avgjørende. Dette bør gi føringer i retning av at man velger dataverktøy som er relativt enkle å bruke, framfor bruksmessig mer komplekse med et større spekter av funksjonalitet. Andre utfordringer kan være knyttet til arkivinstitusjonenes sikkerhetspraksis som forhindrer bruk av velegnede verktøy.

VEILEDER I (elektronisk) ARKIVBEVARING FOR SMÅ ORGANISASJONER OG BEDRIFTER

HVORDAN SIKRE DOKUMENTASJONEN DIN TIL DU TRENGER DEN?

OG KANSKJE TIL DEN KAN FÅ HISTORISK VERDI OGSÅ FOR ANDRE?

(Forslag til disposisjon)

Arkiv – et administrativt redskap

Journalssystemer

Dokumenter i en mappestruktur (saksmapper etter emne)

Foto / film

Er det også arkiv?

e-post – hva havner i arkivet?

fagsystemer / relasjonsdatabaser (medlemsregister, regnskap mm)

blogger, sosiale medier

Back-up-rutiner

Hvor? Egne harddisker / ekstern lagring

Hvor ofte?

Lag en arkivplan og få oversikt!

Hva har vi? Arkivsystemer/-serier listes opp med beskrivelse av både kontekstinformasjon og teknisk dokumentasjon (struktur, format med mer)

Hva skal skje med arkivet ved nedlegging? Om evt. avlevering til arkivinstitusjon

Hvordan sikre at det historiske arkivet kan langtidsbevares og være tilgjengelig i en institusjon?

Formater, maskinuavhengige? Konverteringsverktøy?

Data avleveres i informasjonspakker hvor data, dokumenter og dokumentasjon er samlet til et hele som i størst mulig grad er selvdokumenterende

Tabelluttrekk (det er ikke system, men informasjon som bevares, referanse mellom tabell og dokument må opprettholdes), bevaringsmetadata, tekniske metadata – verktøy – excel?

Evt. tilbud om synkron (automatisert) overføring av arkivmateriale til arkivinstitusjon.

Osv.?

Litteraturtips og lenker til mer informasjon

Arkivundersøkelse i regi av Riksarkivarens Samdok-prosjekt

Kartlegging av status og behov i forhold til bedriftsarkivene

Undersøkelsen er utført ved hjelp av programmet: "SurveyXact". Det er kun institusjoner vi antar har tatt imot bedriftsarkiver av et visst omfang som er blitt kontaktet.

Resultat:

- 35 institusjoner har mottatt, åpnet og sett på undersøkelsen. Av disse har 31 svart, men bare 30 har oppgitt at de har bedriftsarkiver. Det gir en svarprosent på 88,6 %.
- Svarene forteller oss at det (i disse 30 institusjonene) er bevart 3.912 enkeltarkiver, at de utgjør til sammen 30.109 hm og at det er 61.827 hm ledig magasinkapasitet for både offentlige og private arkiver.
- Dersom vi fordeler svarene på de tre hovedgruppene av institusjoner, dvs. Arkivverket, andre arkivinstitusjoner og museer ser det slik ut:

Arkivverket

Arkivverkets samlede bestand av bedriftsarkiver er oppgitt til å være 13.880 hm. Det er nær halvparten (46%) av alle bedriftsarkivene i de institusjonene som har vært med på kartleggingen. Samlet bestand er fordelt på 1.232 arkiver noe som gir et gjennomsnitt på 11,3 hm per arkiv. Riksarkivet er den institusjonen med flest bedriftsarkiver. Bestanden er på ca. 5.000 hm som er fordelt på 239 arkiver som igjen gir et gjennomsnitt på 21 hm per arkiv. Arkivverket oppgir at de har 26.765 ledig hm magasinplass. Riksarkivet og enkelte statsarkiv som statsarkivene i Oslo og Kongsberg har så godt som ingen ledig magasinplass.

Andre arkivinstitusjoner, dvs. byarkiv, IKA-er og fylkesarkiv inkl. Opplandsarkivet og Aust-Agder kulturhistoriske senter

Disse institusjonenes samlede bestand er oppgitt til å være 10.523 hm som er fordelt på 1.621 arkiver. Dette gir et gjennomsnitt på 6,5 hm per arkiv. Samlet ledig magasinplass er oppgitt å være 32.762 hm. Bergen byarkiv (LAB) med 14.000 hm, Trondheim byarkiv med 6.207 hm og Vestfoldarkivet med 5.500 hm ledig magasinplass, er de tre institusjonene med mest ledig plass. Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane har noe ledig plass.

Museer

De museene som har deltatt i kartleggingen oppgir en samlet bestand på 5.706 hm som er fordelt på 1.059 arkiver. Det gir et gjennomsnitt på 5,4 hm per arkiv. Det er kun Norsk Vasskraft- og Industriadmuseum som oppgir at de har ledig magasinplass av et visst omfang med sine 2.950 hm.

- **Kartleggingen ba også om kommentarer til spørsmål knyttet til finansiering og bevaring av bedriftsarkiver.**

Til spørsmålet om hvordan institusjonen finansierer ordning og katalogisering av bedriftsarkivene er dette de viktigste tilbakemeldingene:

De fleste har svart at arbeidet finansieres av institusjonen selv eller at arbeidet er delfinansiert med støtte fra bedriften. Mange trekker også frem at tilskuddsordningen gjennom Norsk kulturråd har vært helt avgjørende. Enkelte institusjoner får noe støtte fra fylkeskommunen og kommunen. Fra Statsarkivet i Hamar etterlyses en sterkere støtte fra etaten sentralt til arbeidet med privatarkiver. Se alle svarene på side 4 og 5.

Til spørsmålet om hva som må til for at institusjonen fortsatt skal kunne ta vare på bedriftsarkiver er dette noen av de viktigste tilbakemeldingene:

Nær 90% har svart at de ønsker en tilskuddsordning når bedriften ikke kan bidra finansielt. Mange av svarene peker på at arbeidet må finansieres av bedriften. Det etterlyses også økt støtte gjennom kommunale og fylkeskommunale ordninger. Hele 70% sier at magasin kapasiteten og personalressursene på økes. Andre etterlyser bedre kunnskap om elektronisk arkivdanning samt bedre kapasitet til å bevare elektronisk materiale. Se alle svarene på side 5 og 6.

Hva forteller tallene oss?

Vi kan slå fast at det samlet sett er bevart relativt få bedriftsarkiver i Norge. Den samlede bestanden i de institusjonene som har deltatt i kartleggingen er på kun 30.109 hm. Dette tilsvarer ca. 29% av alle bevarte privatarkiver i Norge, men kun litt over 6% i forhold til det totale antallet bevarte arkiver i Norge (både offentlige og private). To av spesialinstitusjonene for næringslivsarkiver i våre nordiske naboland, Centrum för Näringslivshistoria i Stockholm og Erhvervsarkivet i Århus har begge hver for seg tatt vare på dobbelt så mange bedriftsarkiver som et samlet samlet "Arkiv-Norge". Centrum för Näringslivshistoria i Stockholm har tatt imot omkring 60.000 hm med bedriftsarkiver. Erhvervsarkivet i Århus oppgir et tilsvarende tall, men her er arkivene fra Århus kommune regnet med. Centralarkivet för Finlands Näringsliv har i underkant av 30.000 hm med bedriftsarkiver.

Tallene viser også at mange av de bedriftsarkivene som er bevart er svært ufullstendige ofte fragmentariske og nærmest bare prøver av det opprinnelige arkivet.

Kartleggingen viser dessuten med all tydelighet at magasin kapasiteten er svært varierende og i mange tilfeller kritisk som i Riksarkivet og i enkelte statsarkiv.

Institusjon	Antall arkiver	Antall hm	Ledig hm
Riksarkivet	239	5.000	0
Statsarkivet (SA), Oslo	60	100	0
SA-Hamar	130	503	1.300
SA-Kongsberg	23	620	30
SA-Kristiansand	145	1.270	1.200
SA-Stavanger	323	3.890	2.000
SA-Bergen	20	400	8.000
SA-Trondheim	200	1.000	4.200
SA-Tromsø	85	947	7.220
Samisk arkiv	7	150	815
Oslo byarkiv	76	807	2.500
Bergen byarkiv / LAB	37	3.180	14.000
Trondheim byarkiv	22	305	6.207
Tromsø byarkiv ³			
Arkiv i Nordland	230	789	0
Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane	260	500	3.000
Vestfoldarkivet	274	1.642	5.500
Aust-Agder kulturhist. Senter	500	2.000	1.500
Opplandsarkivet	180	1.000	5
IKA Møre og Romsdal	42	300	50
Norsk industriarbeidermuseum	16	550	550
Norsk Maritimt Museum	106	640	0
Norsk Teknisk Museum	160	650	0
Østfoldmuseene ⁴	100	630	50
Fredrikstad museum	49	229	20
Romsdalsmuseet	150	200	0
Bergen sjøfartsmuseum	85	949	0
Telemark museum	150	150	100
Anno Museum ⁵	222 ⁶	618	0
Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum	10	1.000	2.400
Gjenreisningsmuseet	11	90	180
Sum	3.912	30.109	61.827

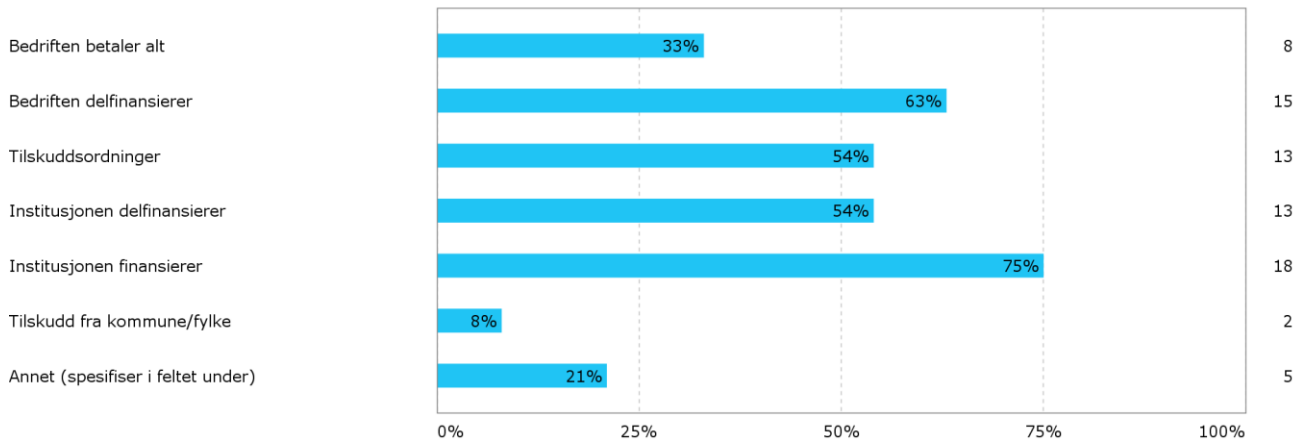
³ Har ikke bedriftsarkiver

⁴ Unntatt Fredrikstad museum

⁵ Tidligere navn var Hedmark fylkesmuseum

⁶ Inkludert gårdsarkiv

Hvordan finansierer din institusjon ordning og katalogisering av bedriftsarkivene?

Kommentar, finansiering

- Spleiselag med andre ord. Nå som Norsk kulturråd ikke lenger kan gi midler til Arkivverket, vil det skape store problemer for statsarkivene dersom ikke etaten sentralt kommer med midler til privatarkivene. De siste årenes store prosjekter med bedriftsarkiver hadde ikke vært mulig uten støtte fra NK. Dessuten - antall hyllemeter er et svært vanskelig spørsmål fordi SAH er i prosess med å skaffe tilleggsmagasiner og forhåpentligvis nye lokaler. Sentralmagasin på Tynset er også en stor utfordring i forhold til privatarkivinnsamling. Private arkivskapere i andre kommuner enn Nord-Østerdal vil ikke sende arkivene sine til Tynset. Spørsmålet om lokaler og profilering er et viktig spørsmål i bevaring av privatarkiver. Dersom ikke etaten sentralt støtter sine regionale avdelinger, vil privatarkivarbeidet lide. Museene har dårlig med plass og ressurser.
- Ulikt for hvert arkiv
- Alle løsninger over har forekommet. Vi ønsker selvsagt finansiering eksternt.

Det vanligste er at det er 1. Ildsjeler som ordner før avlevering. 2. Praktikanter hos oss som ordner uordnede etterslep.

Til tallene på forrige ark:

Jeg er litt usikker på antall bedrifter. Alle privatarkiv er ikke kategorisert, og vi har mange handelshus som bare har et personnavn. Jeg har nå tatt en rask optelling, og kan ha kategorisert noe litt feil. Tallene er omtrentlige, og det samme gjelder antall hyllemeter.

Antall ledige hm er reelt 4200 + 21500 (de siste er per nå utleid til St Olavs hospital).

- Ulike løsninger. Noe tilskudd fra bedriftene forekommer, som lønnsmidler eller dekning av ordningsmateriell. Oftest prosjektmidler eller at vi bruker egne ressurser fullt ut.
- Fylkeskommunen løyver kr. 150.000 pr år til privatarkiv-ordning som og omfattar organisasjonar. 9 kommunar betalar til saman 67.300 pr år i tilskot til privatarkiv. Arbeiderbevegelsen og Nasjonalforeningen for folkehelsen betalar for sine organisasjonsarkiv. Enkelte bedrifter har betalt eingongssummar for at IKA skal bevare arkiva når bedriftene har blitt nedlagt. IKAMR har ei delstilling på området som vert dekt over ordinær drift.
- Tallene som er oppgitt foran er ca-tall. Vi får ny magasinhall i løpet av året. Noe usikkert hvor mange hyllemeter vi da får ledig. Finansiering: Kommunene yter et drifttilskudd, Stiftelsen Lillehammer museum(SLM)/Maihaugen betaler resten. Ingen tilskudd fra Oppland fylkeskommune og ingen direkte støtte fra staten ut over det generelle tilskuddet som går til SLM. Flere av de større arkivene er ordnet med tilskudd fra Norsk kulturråd. Det har vært vanskelig å få finansiert ordning med private midler. Mange av bedriftene vi har arkivene etter, er opphørt.
- Har mottatt midler fra ABM-u/Norsk kulturråd til ordning av et stort bedriftsarkiv - arbeidet pågår.

Merk at tallene på forrige oppslag er omtrentlige og tatt ut fra rask summering i katalogene. Det ligger her ikke tall for hverken arkivskapere eller hyllemeter for de tre omfattende handelshusenes arkiver her (tømmer, sagbruk, trelast, treforedling, skipsfart, øvrig næring ca. 1650-1960) - i så fall blir det et tillegg på ca. 30 arkivskapere og 180 hm.

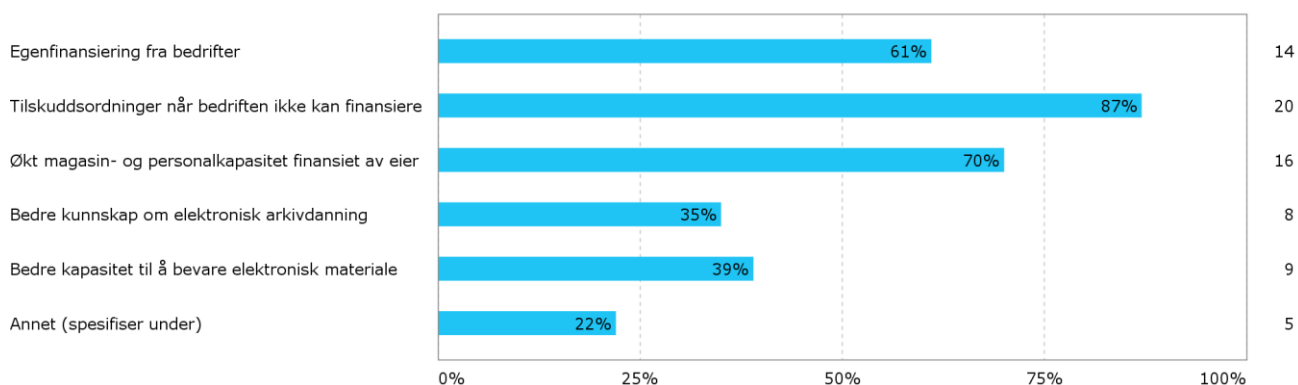
Tallet 630 er et minimumstall. 2/3 utgjøres av ett bedriftsarkiv.

- Har mottatt midler fra Norsk kulturråd til ordning av en klynge arkiver.

Mer at tallene på forrige oppslag er omtrentlige og at det er tatt med arkiver der personer åpenbart står for bedrift eller næring. I tallet inngår ett stort bedriftsarkiv på 150 hm.

- Anna:
Døme her er prosjekt der me har fått tilskot frå ABM-u/Kulturrådet til særskilde prosjekt, som t.d. eit sakførararkiv og idrettshistoriske arkiv. Altså: via den særskilte stønadsordninga for privatarkiv som vart innført i 2010.
- Vi har søkt Norsk Kulturråd om midler i tillegg til egenfinansiering.

Hva må til for at din institusjon fortsatt skal ta vare på bedriftsarkiver?

Kommentar, bevaring

- En gjennomgang av arbeidsfordelingen mellom RA og SAO
- Jo mer støtte og kompetanse jo bedre, men vi ser det som vårt samfunnsoppdrag å fortsette etter samme mal som tidligere, uansett.

KOMMENTAR FOR ANTALL ARKIVER ETC:

Vanskelig å svare på uten tidkrevende arbeid. ASTA-registrering i gang og vil kunne gi svar etter hvert. ANSLAG antall arkiver: ca 200 (stort og smått)

Vanskelig å svare på uten tidkrevende arbeid. ASTA-registrering i gang og vil kunne gi svar etter hvert. ANSLAG HYLLEMETER: ca 800

- Samisk arkiv vil fortløpende motta og ta vare på relevante bedriftsarkiver fra samiske områder.
- Skulle man prioritere her, så settes tilskuddsordninger og større andel finansiert av vår eier (fylkeskommunen/kommuner) øverst, det siste jfr. alternativ 3. Å sikre viktige bedriftsarkiver bør være et offentlig ansvar på linje med alt annet kulturvern. Det er klart man ønsker at bedriftene selv skal bidra - men spørsmålet er om det er mulig å få til. I så fall må næringslivsaktørene "pushes" fra egne organisasjoner og statlig hold.
- Hovudutfordringa er manglande ressursar til ordning. Å ta hand om store bedriftsarkiv er mest uråd med mindre verksemdene sjølve kostar ein god del av ordningsarbeidet.

- Fast grunnfinansiering av ei ordning for å bevare næringslivsarkiv. Det er interesse i næringslivet til eigenfinansiering, men då for eigen del. Det som trengst er ressursar til å ta vare på arkiv etter nedlagde verksemdar - det realistiske her er offentleg ordning. Både næringsliv og kommunar er interessert i å delta i spleiseordning. Vilkår er at staten er med.
- Vi trenger selvsagt bedre magasinkapasitet. Finansieringen er et annet problem. Vi er en liten institusjon med kun en fast tilsatt. Vi trenger flere personalressurser, enten fast tilsatte eller prosjektfinansiert. Planer for bevaring av elektroniske arkiver er under arbeid, men på sikt vil vi være avhengig av samarbeid med Riksarkivaren for langtidslagring av elektronisk materiale.
- Vi tar vare på arkiver innen kultursektoren, både innen film, kringkasting, teater, musikk, forlag m.m. Vi har ikke tall på antall arkiver eller samlet tall for hyllemeter. Vi har ledig kapasitet for å ta i mot flere.

Notat

Bjørn Bering, 21.11.2014

Støtteordningen for privatarkiv

I St. meld. nr. 22 (1999-2000), «ABM-meldingen», meldte Kultur- og kirke departementet at det ville bli opprettet en støtteordning for privatarkiv: «*Departementet vil dessutan skipe til ei statleg støtteordning for vern og formidling av privatarkiv. Dette må sjåast i samheng med at det er naudsynt med ei noko sterkare satsing på privatarkiv for å unngå at vi vert sitjane att med eit skeivt kjeldegrunnlag for innsikt i norsk samfunnsliv...*» (St.meld. nr. 22, 1999 – 2000, s. 110).

Forslaget ble fulgt opp i St.meld. nr. 48 (2002-2003), Kultur fram mot 2014: «*Siktemålet er å følgja opp med ei større kartlegging om det norske arkivlandskapet for å få eit samla oversyn som kan nyttast som grunnlag for planlegging og initiativ over eit breiare felt, mellom anna som grunnlag for prioriteringar innanfor den støtteordninga for privatarkiv som det er semje om at ABM-utvikling skal forvalta (...) Elles vil ABM-utvikling av generelle prosjektmidlar kunna gje støtte til ei rad andre tiltak som òg har relevans for privatarkivarbeidet, til dømes kompetanseoppbygging og utforming av bevaringsplanar.*» (St.meld. nr. 48, 2002-2003, punkt 11.4.3.5)

ABM-utvikling gjennomførte den meldte kartleggingen i samarbeid med fylkeskommunene og med prosjektmedarbeidere i alle fylker. Rapporten, ABM-skrift nr. 40, TIL KILDENE! (2007), inneholdt en fylkesvis gjennomgang av status i arbeidet med private og kommunale arkiv. Status i bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiv ble sammenfattet slik:

Bevarte og tilgjengelige arkiver representerer i for liten grad en helhetlig og representativ samfunnsdokumentasjon

- *viktige samfunnssektorer er svakt dokumentert, og det er store regionale skjevheter*
- *privatarkivarbeidet mangler plan og støtteordninger*
- *det er sikret for lite av de større bedriftsarkivene*
- *det er gjort lite med sikte på å kunne ta hånd om elektroniske privatarkiver*

Etter påtrykk fra LLP og ABM-utvikling og med grunnlag i rapporten, ble støtteordningen for privatarkiv innført på statsbudsjettet for 2010. Ordningen ble tilført kr. 2 mill. Stortinget ga disse føringene for bruk av ordningen:

«Kartleggingen viser bl.a. at bevarte og tilgjengelige arkiv i for liten grad representerer en helhetlig og representativ samfunnsdokumentasjon. Viktige samfunnssektorer er for svakt dokumentert og det er store regionale skjevheter. Det er bl.a. sikret for lite materiale fra de større bedriftsarkivene og det er gjort lite med sikte på å kunne ta hånd om elektroniske privatarkiver. I budsjettforslaget for 2010 er det foreslått å opprette en tilskuddsordning for privatarkiver som skal avhjelpe denne situasjonen.» (St. prop. 1, 2009 – 2010, programkategori 0820)

Støtteordningen for bevaring og formidling av arkiv fra privat samfunnssektor har også vært tilført ressurser fra generelle prosjekt- og utviklingsmidler for arkiv og museum (ABM-

utvikling og Kulturrådet), slik at ordningen årlig har tilført arbeidet med privatarkivene mellom tre og fire millioner, samlet kr. 16 mill. i perioden 2010 – 2014. I tillegg har flere andre prosjekter som er støttet av generelle utviklingsmidler til arkiv og museum omfattet ulike sider ved private arkiv. Norsk kulturfonds avsetning til kulturvern har også vært benyttet til å støtte privatarkivtiltak.

I St. meld. 7 (2012 – 2013) om arkiv blir det foreslått at støtteordningen for privatarkiv videreføres av Norsk kulturråd, men at den legges om til virkemiddel for å styrke museenes arbeid med arkiv; og dette ble gjort gjeldende i 2014. For 2015 ble støtteordningen igjen utlyst med alle typer arkivbevarende institusjoner som målgruppe. Imidlertid er behandlingen av søknader nå satt på vent, etter at det klart at ordningen fra og med 2015 skal finansieres av tippemidler. Det er (pr. høsten 2014) ikke avklart hvordan tilskudd til arbeidet med privatarkiv skal forvaltes og innrettes.

Kulturrådet/ABM-utvikling har benyttet støtteordningen 2010 – 2014 til å støtte 111 prosjekter med sikte på bevaring og tilgjengeliggjøring av bedrifts-, organisasjons- og personarkiver med særlig stor verdi som samfunnsdokumentasjon. Det vært lagt vekt på fem hovedkriterier for bruk av ordningen:

- Gevinster både på bevaring og digital tilgjengelighet
- Arkivenes betydning som samfunnsdokumentasjon; med viktige bedriftsarkiver som første prioritet ("nøkkelbedrifter")
- Geografisk og tematisk fordeling (samfunnssektorer)
- Bevaringsinstitusjonens kompetanse og infrastruktur, særlig med hensyn til faglig standardisering
- Realistiske mål for synlige resultater i løpet av prosjektperioden (ett til tre år)

Rammen for støtteordningen har gjort det nødvendig å stille strenge krav til tiltak som blir støttet. Til tross for begrensingene må resultatene av støtteordningen, de fire årene den har eksistert, sies å være meget gode. Den har gjort det mulig å sikre og tilgjengeliggjøre et relativt bredt utvalg arkiver av vesentlig betydning for forståelsen av kultur og samfunnsutvikling. Mange av disse arkivene er helt unike; og et betydelig antall som er sikret gjennom støtteordningen må sies å være fra virksomheter som stått sentralt i norsk samfunnsliv. En forutsetning for disse resultatene har vært at Kulturrådet har tilført ordningen ressurser utover to mill. Dette er gjort ved å se støtteordningen for privatarkiv og generelle prosjekt- og utviklingsmidler til arkiv og museum i sammenheng.

Tabell 1. Støtteordningen for privatarkiv, 2010 – 2013:

År	Antall søknader	Omsøkt beløp (mill.)	Antall tilskudd	Samlet støtte (mill.)
2010:	46	12,5	17	2,7
2011:	58	16,9	26	4,1
2012:	65	20,2	31	4,3
2013:	31	10,3	21	3,0
2014:	51	12,7	16	2,0
SUM:	211	72,6	111	16,1

Tabell 2. Kategorier privatarkiv som støtten har omfattet:

Bedriftsarkiv	66
Herunder arkiv etter industribedrifter	36
Organisasjonsarkiv	19
Fotoarkiv	8 *
Samlinger	17**

* Fotografer og rene fotosamlinger som opprinnelig hører til i bedrifts- og organisasjonsarkiv

**Samlinger av arkivdokumenter med opphav (proveniens) i flere ulike arkiv

Tabell 3. Kategorier institusjoner og antall prosjekter som har fått støtte

Arkivverket (Riksarkivet, statsarkiv, samisk arkiv)	12
Øvrige arkivinstitusjoner (kommunale/regionale, private)	31
Herunder byarkiv (kommunale)	14
Museum	63
Bibliotek	1
Andre (frivillige organisasjoner)	4

Tabell 4. Fordeling geografisk; virkeområdet til virksomheten som har skapt det aktuelle arkivet:

Landsdekkende virksomhet:	13	Oslo:	11
Akershus:	2	Buskerud:	12
Østfold:	7	Vestfold:	4
Telemark:	10	Hedmark:	6
Oppland:	3	Aust-Agder:	0
Vest-Agder:	3	Rogaland:	4
Hordaland:	8	Sogn og Fjordane:	3
Møre og Romsdal:	2	Sør-Trøndelag:	4
Nord-Trøndelag:	3	Nordland:	5
Troms:	3	Finnmark:	7

Kommentarer til tabellene 1 - 4:

- Tabellene 1 – 4 viser bare prosjekter som er støttet gjennom støtteordningen for privatarkiv. I tillegg har Kulturrådet gitt støtte til arbeid med privatarkiver både av generelle utviklingsmidler og av kulturfondet
- Med få unntak er også institusjonen som har fått tilskudd, lokalisert i fylket der den aktuelle arkivskaper har hatt sitt virkeområde.
- Flere landsdekkende prosjekter har særlig relevans for Finnmark og Troms (i regi av Samisk arkiv) og for Oslo-distriktet (arkiv etter organisasjoner med bredt virkeområde, men med sentralorganisasjon i Oslo)

Støtteordningen for privatarkiv – konklusjoner:

1. Støtteordningen ha gitt meget gode resultater sett i forhold til rammen for ordningen. En forutsetning for resultatene er imidlertid at det har vært mulig å styrke ordningen med generelle utviklingsmidler for arkiv og museum. I tråd med føringene har det særlig vært lagt vekt på å sikre bedriftsarkiver.
2. Støtteordningen har utløst ressurser til bevaring og formidling av privatarkiv lokalt og regionalt (kommuner, fylker)
3. Bruken av ordningen synliggjør at det er behov for statlige ordninger til stimulere og støtte opp under statlig politikk. Styrking av arbeidet med private arkiv, og med bedriftsarkivene spesielt, har vært et sentralt punkt i politiske styringsdokumenter gjennom mange år. Dette har hatt entydig tilslutning fra alle partier i Stortinget.
4. Støtteordningen må sees i sammenheng med samlede ressurser til å stimulere og styrke arbeidet med privatarkiver på landsplan; særlig generelle utviklingsmidler til arkiv og museum (tidligere post 77 på Kulturrådets budsjett) og Kulturfondets avsetning til kulturvern. Reduksjon av disse ressursene samlet, og omleggingen av forvaltningen av ressursene, setter framgangen i arbeidet med privatarkivene de siste årene i fare.
5. Det er viktig at de samlede prosjekt- og utviklingsressursene for arbeidet med private arkiv på landsplan blir videreført og styrket; og at forvaltning og innretning blir avklart.